Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIII., št. 184 — Ljubljana, torek 17. avgusta 1943 — Cena cent. 80

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljkom« Lir 36.50.

Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica št. 5. — Telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO.

La lotta in Sicilia

Scontri aerei nel cielo di Messina — Un incrociatore e tre piroscafi nemici affondati — 16 velivoli abbattuti

Comando Supremo. - Bollettino di guerra nr. 1178:

Le truppe tedesche appoggiate ai monti Peloritani hanno anche ieri ritardato con azioni manovrate l'avanzata delle forze avversarie nella zona dello Stretto di Messina. Reparti da caccia del 4o stormo e del 21o gruppo intercettavano varie formazioni nemiche. Nel corso dei ripetuti scontri i nostri valorosi aviatori abbattevano cinque »Spitfire« e tre »Curtiss«. In audaci attacchi a convogli nel Mediterraneo occidentale nostri aerosiluranti colavano a picco due piroscafi da 12 mila tonnellate, mentre un mercantile di medio tonnellaggio raggiunto da siluro esplodeva.

Nelle acque della Sicilia velivoli da combattimento danneggiavano gravemente due transporti per complessive 9000 tonnellate. Sulle attrezzature portuali di Biserta aerei italiani hanno sganciato numerose bombe. Tre nostri velivoli non sono ritornati alla base. All'alba di ieri nostre motosiluranti, al comando del capitano di vascello Francesco Mindelli da Livorno, si portavano arditamente all'attacco di una formazione navale britannica presso capo Spartivento Calabro ed affondavano un incrociatore leggero.

Incursioni sono state compiute su Viterbo, Novara e nuovamente questa notte su Milano. Ad opera delle artiglierie contraeree l'avversario perdeva quattro apparecchi a Viterbo e tre a Milano dove i danni risultano gravi.

Un altro bombardiere cadeva a nord-ovest di Cagliari colpito dal tiro delle batterie della difesa.

Generale Ambrosio.

*

Gli aerei siluranti che hanno affondato to i tre piroscafi di cui il bollettino odierno erano condotti dai seguenti capi equipaggio: capitano Cimicchi Giuseppe da Orvieto, tenente Terzi Vezio da Aula (Apuania) s. tenente Bernocchi Carlo da Perugia. — La moto silurante che nelle acque della Calabria ha colato a picco un incrociatore è comandata dal sottotenente di vascello Scialdone Antonio da Rimini.

*

Notizia. — Nell'incursione su Novara citata nel bollettino odierno sono stati finora accertati 14 morti e 10 feriti.

Boji na Siciliji

Letalski spopadi nad Mesinsko ožino — Sovražna križarka in 3 parniki potopljeni — 16 letal sestreljenih

Vrhovno poveljništvo. Vojno poročilo št. 1178.

Nemške čete so, oprte na Peloritansko gorovje, tudi včeraj z zavlačevalnimi manevri ovirale napredovanje sovražnikovih sil na področju Messinske ožine.

Lovski oddelki 4. jate in 21. skupine so prestregli razne sovražne oddelke. V ponovnih spopadih so naši vrli letalci zbili 5 »Spitfirov« in 3 »Curtisse«. V smelih napadih na konvoje v zapadnem Sredozemlju so naša torpedna letala potopila 2 parnika po 12.000 ton, medtem ko je neki trgovski parnik srednje tonaže, zadet od torpeda, eksplodiral.

V sicilskih vodah so bojna letala težko poškodovala 2 transporta s skupno 9000 tonami. Italijanska letala so obmetavala z bombami pristaniške naprave v Bizerti. Tri naša letala se niso vrnila na svoja oporišča.

Včeraj ob zori so naše motorne torpedovke pod poveljstvom kapitana bojnega broda Francesca Minvellija iz Livorna smelo napadle neko britansko ladijsko skupino pri rtu Spartiventu na Kalabriji ter potopile eno lahko križarko.

Sovražni letalski napadi so bili izvršeni na Viterbo, na Novaro in nocojšnjo noč zopet na Milan. V ognju protiletalskega topništva je sovražnik izgubil 4 letala v Viterbu in 3 v Milanu, kjer je ugotovljena zelo huda škoda.

Neki drugi bombnik se je zrušil v okolici Cagliarija, zadet od naših obrambnih baterij.

*

Torpedna letala, ki so potopila tri ladje, o katerih poroča današnje vojno poročilo, so bila pod poveljstvom naslednjih načelnikov posadk: kapitana Cimicchi Giuseppa iz Orvieta, poročnika Terzia Vezia iz Aulle (Apuanija), podporočnika Bernocchia Carla iz Perugie. Motorna torpedovka, ki je v kalabrijskih vodah potopila neko križarko, je bila pod poveljstvom podporočnika bojnega broda Sciadolnea Antona iz Riminija.

*

Pri poletu nad Novaro, omenjenem v današnjem vojnem poročilu, je bilo doslej ugotovljenih 14 mrtvih in 10 ranjenih.

Zgledna žilavost obrambe na Siciliji

V preteklih dneh so vojna poročila obvestila o nadaljnjem razvoju obrambne bitke italijansko-nemških čet na sicilski fronti.

Pod sovražnim pritiskom, močnem zlasti v sredini, kjer je bila akcija oklopnih sredstev neprekinjena in podirana z letalstvom, ki je bombardiralo podnevi in ponoči branilce, je padel Randazzo in postrojitev se je morala nadalje umakniti zaradi nevarnosti obkolitve s postojank Etne in Caronije. Toda bitka še ni končana.

Z žilavostjo, ki bo ostala zgledna in katero so sami nasprotniki ponovno priznali, so branilci zavzeli druge postojanke, kjer zopet v hudih borbah zaposlujejo napadalca, braneč ozemlje.

Po izpraznitvi Randazza še zapirajo pot do Messine italijanski in nemški oddelki, ki, opirajoč se na gore skrajnih severnovzhodnih vrhov otoka, zaustavljajo 7. ameriško in 8. angleško armado, katerih cilj je Ožina.

Novi prizori hrabrosti in taktične sposobnosti so podčrtavali ostro bitko teh zadnjih dni in potrjevali superiornost manevriranja italijanskih in nemških čet. Oprijeti na skrajnih južnozapadnih obronkih Peloritanskega gorovja branilci še obvladajo po 37 dneh bitke brez odmora proti vedno obnavljajočim se edinicam sovražnika ter mu povzročajo velike težave na poti, ki vodi v Messino.

Dvojna igra angleške propagande

Rim, 14. avg. s. List »L'avvenire« proučuje v današnjem uvodniku še enkrat dvojno igro angleške propagande, ki danes pozablja na ločitev med fašističnim režimom in italijanskim narodom, kakor je ponovno delala prej. Nasprotnik, piše rimski dnevnik, ki je strogo ločil Italijo in njen bivši režim po zgodovinskem 25. juliju, zanikuje italijanskemu narodu še sedaj prvi pogoj vsake svobode, to je čast. Nadaljevanje vojne in poraz osnih sil bi preko vsega napravila Stalina za gospodarja evropske celine, in medtem ko bi bila Rusija zdrobljena zaradi vojne, bi bili Amerika in Anglija zaposleni na Daljnem vzhodu. V zvezi s temi razglabljanji navaja list članek ameriškega pisatelja Demarka Besa, ki je izšel v »Daily Mailu« in ki pravi dobesedno: »Sovjetski Rusiji bi se ne bilo treba udeležiti vojne na Pacifiku in zaradi tega bi ne imela interesa, da bi napadla Japonsko. Z druge strani pa Rusija dobro ve, da bi Anglija in Amerika, če bi jo Japonska napadla, morali priskočiti na pomoč iz istih egoističnih razlogov, ki so jih privedli, da ji pomagata v boju proti Nemčiji.« Novinar zaključuje v zvezi s temi izvajanji, da bi niti Anglija niti Amerika ne mogli preprečiti razširjenja boljševizma po svetu, če bi bili Nemčija in Italija poraženi. Boljševiška nevarnost je torej slej ko prej grozeča. London in Washington bosta torej zaprla oči nad preteklostjo in bodočnostjo krščanske civilizacije?

Indijci ob obletnici aretacije Gandhija

Šanghaj, 15. avg. . Na velikem zborovanju ob obletnici aretacije Gandhija in drugih indijskih rodoljubov je krajevna sekcija lige za indijsko neodvisnost znova potrdila nepreklicen sklep Indijcev v vzhodni Aziji, da nadaljujejo borbo pod vodstvom Čandre Boseja, dokler ne bo dosežena popolna neodvisnost Indije, in odobrila resolucijo s čestitkami Birmi ob dosegu neodvisnosti. Resolucija pravi med drugim, da pošiljajo Indijci z zborovanja čestitke dr. Bamawu, članom nove vlade in birmanskemu narodu zaradi uresničenja njih stremljenj po narodni neodvisnosti, želeč Birmi pravo neprekinjeno svobodo in uspevanje v bodočnosti. Po obsodbi politike angleške vlade, ki je pognala Indijo proti njeni volji v vojno in ki je povzročila z neusmiljenim zapiranjem in izkoriščanjem trpljenje in bedo vsega indijskega naroda, se resolucija zaključuje s ponovno zahtevo indijskega naroda, naj Angleži takoj zapustijo indijska tla. Nepreklicen je sklep Indijcev v vzhodni Aziji, da bodo nadaljevali borbo, dokler Angleži ne bodo izgnani iz Indije in dokler ne bo dosežena popolna neodvisnost države.

Bangkok, 15. avg. s. Ob prvi obletnici aretacije Mahatme Gandhija in drugih indijskih voditeljev je okrožni odbor lige za neodvisnost Indije zboroval po navodilih Čandre Boseja in obenem proslavil birmanski neodvisnost. Zborovanja se je udeležilo okrog 2000 Indijcev, ki so zastopali razne kraje v Taju. Predsednik okrožnega odbora lige Amsahay je čestital Birmi ter je v svojem govoru izrazil trden sklep, da bo dosežena neodvisnost Indije. Nato je prečital resolucijo, ki je bila odobrena in ki pravi med drugim, da Anglija še naprej vlada s terorjem v Indiji samo zaradi tega, ker hočejo Indijci svobodo in mir. Resolucija opozarja tudi na dejstvo, da grozita indijskemu narodu lakota in smrt zaradi neusmiljenega angleškega izkoriščanja v imperialistične vojne namene. Indijci v Taju so odločeni žrtvovati vse in podpirati končno borbo za svobodo Indije.

Kriza v južno-afriški prehrani

Lorenzo Marques, 14. avg. s. Kakor poročajo iz Južne Afrike, so naraščajoče težave v prehrani dale ministrom povod za posebno sejo, na kateri so razpravljali o nujnih ukrepih, ki naj bi odpomogli trenutni krizi v dobavi najnujnejših živil za prebivalstvo.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE

Neomajno prijateljstvo med Italijo in Madžarsko

Budimpešta, 13. avg. s. V madžarskih komentarjih o dogodkih v Italiji, prežetih z veliko simpatijo do Italije, prevladuje mnenje, da je prisrčno prijateljstvo med Italijo in Madžarsko nespremenjeno, ker ne sloni na slučajnih razlogih, temveč na globokih zgodovinskih tradicijah. »Nemzeti Ujsag«, glasilo madžarskih katolikov, piše v današnjem uvodniku, da se je italijanski narod, ki ga veže z madžarskim neuničljivo zgodovinsko prijateljstvo, povrnil v obnovljenem duhu k svobodi, katera mu je bila zagotovljena in zajamčena. Italijansko-madžarski prijateljski odnosi ostanejo nespremenjeni, ker so tako zakoreninjeni v tradiciji in zgodovini obeh držav, da nanje ne morejo vplivati notranje spremembe. Kar se je zgodilo v Italiji, je notranja zadeva velike zavezniške države. Madžari se ne nameravajo vmešavati v italijanske notranje stvari, morajo pa izraziti svoje globoko občudovanje in spoštovanje do osebe Kralja Italije in maršala Badoglia, velikega generala in državnika, ki je prevzel težko in veliko odgovornost.

Sprememba v vodstvu milanske občine

Milan, 16. avg. s. Župan, senator Gallarati Scotti je podal ostavko. Vodstvo občine je bilo poverjeno s funkcijami komisarja dr. Giorgiu Boltraffiju, prefektu Kraljevine.

Izjava komisarjev sindikalnih konfederacij

Rim, 15. avg. s. Komisarji in podkomisarji sindikalnih konfederacij so podali naslednjo izjavo:

Podpisani komisarji in podkomisarji za konfederacije industrijskih delavcev, poljedelskih delavcev, trgovinskih delavcev, delavcev v kreditnih in zavarovalnih podjetjih in konfederacije profesijonistov in umetnikov, smatrajoč, da so funkcije, v katere smo poklicani, strogo sindikalnega značaja, ki ne dopušča nobene politične soodgovornosti, izjavljamo, da sprejemamo imenovanja v interesu države in naših organizirancev, da nadaljujemo likvidacijo preteklosti ter obnovo italijanskih sindikatov, ki upoštevajo tradicije starega sindikalnega gibanja in stremijo po takojšnji napotitvi organizirancev, da imenujejo naravnost svoje predstojnike. Podpisani: Bruno Buozzi, Guido de Ruggero, Achille Grandi, Gioacchino Quarello Oreste Lizzadri, Raffaelo Ferruzzi, Giovanni Roveda, Carlo Casali.

Letalski napad na Borneo

Tokio, 16. avg. s. Sedem sovražnih letal je ob zori 14. t. m. napadlo Balikapapan, luko v japonski oblasti na Borneu. Napad ni povzročil znatne škode. To je prvi polet nad Borneo od dneva, ko so japonske čete zasedle otok. Protiletalska obramba otoka je takoj nastopila in je naglo razpršila ameriški letalski oddelek.

Tanki in oklopnice

Po hrvatskem tedniku »Spremnost« posnemamo naslednjo primerjavo tankov in oklopnic:

Ker pripada v sedanji vojni tankom nenavadno pomembna in celo odločilna vloga, je prav, ako se vsaj v glavnih obrisih spoznamo z njihovimi bojnimi lastnostmi, zgradnjo njihovih skupin in njihovo bojno taktiko.

Predvsem je očitna nenavadna podobnost med borbenimi lastnostmi tankov in bojnih ladij (oklopnic). Kakor pri oklopnicah tako tvorijo tudi pri tankih kaliber topov, oklep in hitrost glavna borbena svojstva. Kakor pri oklopnicah se tudi pri tankih razvija tekmovanje v smislu večanja topovskega kalibra, debeline oklepa in brzine vožnje.

To tekmovanje seveda nujno vodi k povečanju teže in obsega tankov, kakor je tekmovanje med oklopnicami vodilo k povečanju njihove tonaže. Ko so bile zgrajene prve oklopnice, so izpodrivale komaj 500 ton, sedaj pa so najnovejši vzorci oklopnic prekoračili že tonažo 50.000 ton. Medtem ko je bila teža tankov najprej 5 ton, je sedaj prekoračila že 60 ton. Sorazmerno s tem se seveda tudi borbena moč tankov meri prav tako kakor borbena moč oklopnic po njihovi teži odnosno njihovem izpodrivanju vode.

Prav tako kakor oklopnice ne nastopajo na bojišču same, temveč v sestavu eskader skupno z ladjami posebnih tipov, ki opravljajo najrazličnejša pomožna dela, tudi tanki operirajo v skupinah, v katerih je poleg njih nekaj lahkih oklopnih vozil za izvidniške posle, za obstreljevanje sovražne pehote, vzdrževanje zveze itd.

Nemci so sedaj dodali svojim tankom še posebna letala, ki se uporabljajo v borbi s sovražnimi tanki. S tem je še bolj poudarjena podobnost z eskadrami in flotiljami oklopnic, v katerih sestav že davno spadajo tudi nosilke letal.

Prav tako kakor proti oklopnicam na morju se uporabljajo sedaj mine tudi proti tankom. Podobnost med tanki in oklopnicami je torej, kakor vidimo, zares nenavadno velika. Pri sistemu tankov pogrešamo samo podmornice in torpedovke, kakor jih poznamo pri oklopnicah, to pa zato, ker sama narava izključuje uporabo torpedov v vojevanju na kopnem.

Ker so torej borbene lastnosti tankov in oklopnic slične, je kajpak naravno, da je zelo podoben tudi njihov način borbe ali taktika. Taktika tankov je v tem, da se z osredotočenim udarcem prebije sovražna bojna razvrstitev ali zajamejo oddelki sovražnih tankov zaradi udara z boka in po možnosti tudi zaradi napada iz ozadja. V tej taktiki ima — kakor v bitki med oklopnicami — prednost tista stranka, ki razpolaga s težjimi in boljšimi tanki, namreč s tanki, katerih udarna sila in brzina sta večji od sovražnih.

Ta načela so upoštevali Nemci, ko so začeli graditi svoje tanke »Tiger« in posebne tipe letal za borbo proti tankom.

Ogorčene borbe na vzhodu

Huge sovjetske izgube — 193 sovražnikovih tankov uničenih

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 16. avg. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na kubanskem mostišču in ob srednjem Doncu so se ponesrečili krajevni sovražni sunki.

V odseku pri Bjelgorodu so bile sovjetske čete, ki so napadale vedno znova v zaporednih valovih, odbite iz bližine od nemških grenadirjev v ogorčeni borbi. Protinapadi oklopnih oddelkov vojske in SS so prodrli globoko v bok sovražnih napadalnih skupin, izmed katerih jih je bilo več obkoljenih in uničenih.

Medtem ko je zapadno od Orla sovjetska napadalna sila popustila, so sovjetske čete podvojile svoja prizadevanja, da bi s podporo oklopnih sil, protiletalskega topništva in močnih oddelkov topništva prodrle pri Vjazmi, Bjeliju in južno od Ladoškega jezera. Tudi tukaj so se vsi napadi ponesrečili ob odločnem odporu naših pehotnih in oklopnih divizij.

Povsod, kjer so sovjetske čete napadale, so zopet utrpele najtežje izgube moštva in materijala. Uničenih je bilo 193 sovjetskih oklopnih voz. Oddelki bojnih in strmoglavnih letal so zlasti v srednjem odseku podpirali v težkih bojih se nahajajoče vojsko z uspešnimi napadi proti sovražnim kolonam na pohodu in izhodiščnim postojankam.

Medtem ko v južnem odseku sicilskega mostišča ni bilo bistvenega bojnega delovanja, se je ojačil sovražni pritisk v severnem odseku.

Nemška podmornica je potopila ob severni obali Sicilije v drznem napadu ameriško križarko tipa »Brooklin«, ki je bila močno zavarovana od rušilcev.

Pri prodorih sovražnih letalskih oddelkov nad zasedeno zapadno ozemlje so nemški lovci in protiletalsko topništvo v zadnjih 24 urah sestrelili 16 letal, pretežno težkih bombnikov. Nadaljnjih 5 sovražnih letal je bilo sestreljenih v letalskih bitkah nad Atlantikom.

Manjše število sovražnih motilnih letal je preteklo noč priletelo nad severno Nemčijo.

Mesto in pristanišče Portsmouth so v preteklí noči oddelki nemških bojnih letal napadli pri dobri vidnosti iz nizke višine z velikim številom rušilnih in zažigalnih bomb.

Napad na velik konvoj pri Gibraltarju

170.000 ton prevoznih in več vojnih ladij potopljenih

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 15. avg. s. Vrhovno povelnjištvo nemške vojske je objavilo naslednje izredno poročilo:

Skupina nemških torpednih letal pod poveljništvom majorja Klümperja je zvečer dne 13. avgusta nenadoma napadla velik sovražni konvoj na Sredozemskem morju vzhodno od Gibraltarja. V napadu, ki je bil izveden s skrajno odločnostjo, so nemške posadke zadele s torpedi 32 sovražnih edinic. Dva rušilca in 4 do vrha natovorjene trgovinske ladje velike tonaže, med njimi ena petrolejska ladja, so se takoj potopile. Nadaljnjih 8 zadetih trgovinskih ladij se je ustavilo s požarom na krovu.

Zaradi nastopivšega mraka in močne reakcije protiletalskega topništva, ni bilo mogoče ugotoviti usode ostalih torpediranih ladij. Izvidništvo pa je vendarle ugotovilo, da je bilo najmanj 170.000 ton sovražnega konvoja potopljenega ali tako hudo poškodovanega, da se lahko računa z njegovo izgubo. 7 nemških letal se ni vrnilo na svoja oporišča.

Izčrpavanje sovjetske ofenzivne sile

Berlin, 16. avg. Sovjetske čete že tri dni napadajo skoro v vseh odsekih fronte od Ledenega do Črnega morja. Borba se je obnovila tudi na skrajnem severu na področju Louhi in na jugu Ladoškega jezera. To je jasno znamenje, da se je sovražniku posrečilo zamašiti praznine v svojih vrstah, ki jih je pred nekoliko dnevi omenilo uradno poročilo nemškega vrhovnega poveljništva. Zlasti silovita je bila ofenziva na jugu Ladoškega jezera, vendar pa se je po nemškem komunikeju poskus za proboj nemških črt ponesrečil, dasi je bil naskok podvzet z ogromnimi množicami oklopnih voz in letal. Središče orjaške borbe je še vedno južnozapadno od Bjelgoroda, boj pa se razvija z menjajočo se srečo, kakor pravi nemško uradno poročilo. Sovjetske čete imajo velike izgube, v približni izmeri kakor v drugih dveh odsekih, kjer že cel teden divjajo krvavi boji na zapadu od Orla in južnozapadno od Vjazme. Nemški glavni stan nima potrebe, pravijo v Berlinu, da bi zavračal vesti moskovskega obveščevalnega urada.

Nemškemu glavnemu stanu tega ni treba, kajti nemški narod dobro ve, da se sovražniku ni posrečilo in da se mu ne bo posrečilo doseči tako pomembnih uspehov, ki bi lahko nevarno prevrnili sedanji strateški položaj. Nemški narod ve, da je zasedba tega ali onega obrobnega kraja brez vsakega pomena, pač pa se pri tem strahovito trošijo sovjetske vojne sile in sredstva. Kdor čita ta poročila z zemljevidom v roki, se bo prepričal, da so uspehi boljševiških vojsk resnično neznatni.

Kaj naj v resnici pomeni zasedba Kotelve, Ahtirke, Lebedina, Navlje in Hotinca? Kakšno važnost naj ima v splošnem sklopu operacij osvojitev nekaterih železniških središč zapadno od Harkova, južno od Brjanska in južnovzhodno od Smolenska? Dokler so osnovne nemške črte nedotaknjene, so vsi sovjetski uspehi, čeprav se zdijo važni, popolnoma lokalnega značaja. Stalin si nikjer ni mogel zagotoviti pogojev za strateško zmago.

Taktika, ki se je poslužuje nemško vrhovno poveljništvo, pa je vedno bolj učinkovita. Dokaz za to je, da izguba Orla ni izzvala nikjer nikakršnega omajanja fronte, kakor bi kaj sličnega ne moglo povzročiti izguba kakega drugega utrjenega mesta, na primer Harjkova. V ostalem je dovolj značilno dejstvo, da anglosaška propaganda niti ne izraža možnosti, da bi bile ruske vojske sposobne predreti in prevrniti vzhodno fronto ter zopet osvojiti Ukrajino in Belo Rusijo in udariti proti srcu Evrope. To je vsekakor najiskrenejša želja Stalina, kar pa ne jemlje niti najmanj sile nemškemu odporu. Nemci se ne ozirajo na to, če sovražna propaganda zasmehuje njihovo taktiko elastične obrambe, zatrjujoč, da skušajo Nemci s to frazo zakriti le svoje neuspehe zadnjih šestih tednov.

V zvezi s tem smešenjem omenjajo nemški politični krogi zlasti izredno strupeno reakcijo, ki je je bil deležen zadnji Göbbelsov članek. Jasno je, da je vedri optimizem nemškega ministra tudi na drugi strani Rokavskega preliva našel velik odmev. Gre za članek v sobotnem »Völkischer Beobachterju«, ki sta ga DNB in radio razširila v daljšem izvlečku. Minister Göbbels je izvajal: »Dasi sovražnik z vso silo zatrjuje, da smo razočarani nad potekom operacij na vzhodu, je to čista neresnica. Nasprotno imamo dovolj razloga, da smo popolnoma zadovoljni, kajti kljub svojim neštevilnim napadom in strahovitim izgubam sovjetske vojske niso mogle v ničemer izpremeniti sedanjega strateškega položaja. Mi nadaljujemo borbo na vseh bojiščih, ki so oddaljena na stotine in tisoče kilometrov od nemških tal in smo zavzeli ogromna prostranstva, ki so gotovo odločilni činitelji pri dosegi zmage. V Londonu, Washingtonu in Moskvi zasmehljivo zatrjujejo, da letos nismo sovražniku iztrgali niti pedi ozemlja. Nemški odgovor je zelo enostaven. Za zmago Nemci ne potrebujejo nadaljnjega ozemlja, ker jim zadostuje vse to, kar drže v svoji pesti in kar je velikega strateškega pomena.«

Kako silovito je članek ministra Göbbelsa razjaril nasprotnike, si je lahko predstavljati po napadih na nemški narod. V Berlinu pravijo, da se nemški narod ne zanaša na kak čudež, marveč veruje samo trdno v hrabrost svojih vojakov, v učinkovitost svojega napadalnega in obrambnega orožja ter v vojaški genij svojega voditelja. (»Piccolo«.)

Sovjetska propaganda v Palestini

Carigrad, 15. avg. s. Na pobudo sovjetskih oblasti je bila organizirana v Tel Avivu rusko-židovska razstava z naslovom »Sovjetska zveza in Izraelci v vojni«. Na razstavi je predvsem sovjetski propagandni materijal o gospodarskem in socialnem delovanju kolhozov in o komunističnem umetniškem udejstvovanju. Razstava je dala komunističnim organizacijam po večini povod za razne propagandne manifestacije.

Občutne izgube ameriške vojne mornarice

Lizbona, 16. avg. s. Včeraj so v Washingtonu objavili poročilo o izgubi nekaterih ameriških ladij. Ameriška podmornica »Pickereli se ni vrnila s patrulnih operacij in jo je treba smatrati za izgubljeno. Na Sredozemskem morju so bile izgubljene naslednje ameriške ladje: torpedovka »PC-498«, ki se je potopila 4. junija po eksploziji, matična ladja za podmornice »Redwing«, ki se je potopila 22. junija po eksploziji, minolovka »Sentinel«, ki se je potopila 11. julija po izkrcevalnih operacijah pred Sicilijo, rušilec »Mador«, katerega je potopilo neko letalo 20. julija pred Sicilijo.

Na Atlantiku je bila potopljena topničarka »Plymouth« dne 5. avgusta, nedaleč od obale Severne Karoline, po eksploziji pod vodno črto.

Podmornica »Pickedel« je pripadala razredu 6 edinic »Perch« in je izpodrivala 1.330, oziroma 1.998 ton pod vodno površino, oziroma nad njo. Oborožena je bila s topom 76 mm kalibra, s protiletalskim topom 50 mm kalibra in s 6 torpednimi cevmi. Na površini je imela hitrost 17 vozljev, pod vodo pa 8 vozljev. Rušilec »Mador« je izpodrival 1.100 ton in je bil oborožen s 4 202 mm topovi, z enim 76 mm protiletalskim topom in z 12 torpednimi cevmi. Njegova brzina je znašala 34 vozljev.

Letalo padlo na vlak

Buenos Aires, 14. avg. s. Iz New Yorka poročajo, da je pri Ventowerju v Ohiu padel bombnik na tovorni vlak. 26 tovornih vagonov z živili je požar popolnoma uničil.

Reka Krka že dve leti stavka

Kostanjevica, 14. avgusta

Leto za letom smo čuli o poplavah, ki jih je povzročala reka Krka. Po cele tedne so bila obsežna polja in travniki ob njej, časih tudi večkrat na leto pod vodo. Pri takih neprilikah so zlasti tik reke ležeče vasi močno trpele. Živina, svinje, perutnina, živež, vse so morali prebivalci odnikati pred vodo, kar zlasti v pozni jeseni ali zgodnji pomladi ni bilo najprijetnejše. Tudi posevki so ob takih prilikah močno trpeli. Zadnja leta se v tej smeri pridno dela. Kopljejo zlasti v okolici Št. Jerneja odvodne jarke, po katerih naj bi se ob poplavah voda čimpreje z rodnega polja zgrnila v glavno strugo, da bi se zemlja hitreje odcedila in b[illegible] tem posevki rešili.

Kakor nalašč Krka že dve leti stavka. Kakor pa ni največje zlo, če se reka razlije po obsežnih poljih in travnikih za kratek čas in o pravem času, tako se sedaj že čujejo pritožbe od vseh strani, kaj bo, če bo Krka kar naprej ostala tamala in ne bo šla več na obisk po svoji najširši okolici, po rodovitnih njivah in travnikih. Zlasti slednje so popolnoma opešali. Po vsem velikem ozemlju so se zaradi tega ogromno razmnožile miši in mramorji, ki delajo neprecenljivo škodo na posevkih in krompirju. Ljudje so v velikih skrbeh, kako se bodo v bodoče branili pred to uimo, ki se bo množila kar naprej in bo vsako delo na polju brez uspeha in samo za miši in mramorje. Tudi travniki so postali nerodovitni in je letošnji košnji pomagalo do boljših uspehov le stalno deževje. Ali naj bi se izboljšali travniki z gnojenjem? To je veliko vprašanje. Zemlja ob reki je suši zelo podvržena in bi jo napravilo rodovitno le umetno namakanje, ker v suhi zemlji, četudi je gnojena, ne zraste dosti.

Upajmo, da v tem stanju dolgo ne bomo več čakali in da bo Krka gotovo upoštevala naše želje, samo ne v pretirani obliki in kar za dve leti vkup. Tedaj se bodo mramorji in tudi del miši odpeljali proti Črnemu morju. Še vse preveč miši pa se bo rešilo z begom v višje lege in kmetske naselbine. Tam jih bodo sicer pridne mačke pošteno pokončavale, a se miši še vedno skrivajo v takih množinah, da je njih pokončavanje zelo važna gospodarska zadeva. Kadar obrodi bukov žir, takrat je gora vsa živa. Skoraj pod vsakim listom se skriva miš. Ko ni več te hrane, navalijo na bližnja polja, kjer pustošijo z največjo vnemo, v škodo našega kmeta, ki je v bitki proti tej golazni skoraj brez orožja. Ovekovečil bi se oni, ki bi iznašel sredstvo za najuspešnejše pokončavanje poljskih miši. -*J*.

Najlepši italijanski gozd

Gozdnata gora La Verna v Casentinu se ni spremenila, odkar jo je vitez Orlando iz Chiusija podaril svetemu Frančišku in njegovemu redu. Izmed mogočnih bukev in smrek so stale marsikatere že pred sedem sto leti. Sredi bolj golega gorovja se pne gozdnata kopa s svojimi skalnimi stenami neposredno in daleč vidno v višino. Od frančiškanskega samostana gredo ozke, kamenite stopnice v senčno samoto »brata sokola«. Po tej ptici, ki je Frančiška spremljala in mu sporočala ure, se gozd tudi imenuje.

Noben gozd v Italiji ni temu podoben, piše znani nemški pisatelj Richard Gerlach. Če bi ne vedeli, kje smo, bi utegnili misliti, da smo nekje v Črnem lesu, ne pa v Toskani. Toda bukve so razvile tu, v višino 1200 m, mogočnejše krošnje nego v severnejših gorah. Nikjer pa ne slišiš ptice tako radostno prepevati kakor tu.

Taščica se oglaša z nizom globokih, hitro minevajočih, prečih zvokov, ščinkavci se poskušajo vsepovsod v medsebojnem tekmovalnem spevu. Po čvrčečem uvodu zaženejo meniščki v glasnj življenjski radosti svojo pesemco kakor iz svirel. Nepresstano pozvanja kukavica. Brglez je splezal po jesenu navzdol in piska z vabečo naglico. V grmovju nad sotesko »brata volka« čebljajo liščki. Strnad se oglaša s pobočja, vmes zveni temna kosova pesem, a iz nebesne modrine odmeva preko dolin kanjin klic.

Odkar so ptice v La Verni pozdravile svetega Frančiška z udarci svojih peruti, so ostale v tem gozdu in nihče jih tu ne lovi in moti. Na gori, ki jim je posvečena, prepevajo danes kakor nekoč v popolni brezskrbnosti in čudoviteje nego kjer koli na svetu.

Ukrepi proti otroški paralizi

Vsako leto se v poznem poletju pojavijo mnogi primeri otroške paralize. Bolezen zahteva med mladino težke žrtve. Kjer je zdravniška pomoč takoj pri rokah, se sicer primeri, da je mogoče bolniku ohraniti življenje, vendar pa so okvare, ki jih zapušča ta bolezen pri preživelih, zelo velike in neprijetne. Pri nekaterih bolnikih se posledice bolezni kažejo v omrtvičenju gotovih delov telesa.

Da bi bolnikom prihranili te neprijetnosti, so začeli v Nemčiji izdelovati nov serum za rekonvalescente. Serum, ki ga imenujejo poliomyelitis, pridobivajo iz krvi rekonvalescentov, ki so preboleli otroško paralizo. Osebi, ki je prestala to bolezen, lahko odvzamejo količino krvi celo večkrat v zaporednih presledkih. Takšni rekonvalescenti zaradi tega ne trpijo prav nobene škode na zdravju. V Nemčiji izvajajo prakso za pridobivanje tega seruma v čedalje večjem obsegu in se zaloge seruma stalno večajo. Nemška zdravstvena oblastva imajo v stalni razvidnici vse osebe, ki so srečno prestale otroško paralizo ter jih od prilike do prilike pozivajo, naj žrtvujejo nekaj krvi za zdravje novih bolnikov. V odškodnino dajejo dajalcem krvi priboljške v hrani.

Spomin pri živalih

Ali imajo živali spomin? Ali se morejo spominjati gotovih dogodkov, ki pomenijo zanje uspeh ali neuspeh in se torej ravnajo po izkustvu? To je vprašanje, ki si ga zastavlja vsak človek, ki ima opraviti z živalmi v svojem življenju.

Duševne zmožnosti so v živalskem svetu zelo različno razvite. Vsak povprečen človek ve, da delimo živali na »neumne«, »pametne« in »inteligentne«. Pes spada n. pr. med inteligentne živali, prav tako konj. Med neumnimi živalmi gre prvo mesto kokošim in ribam. Opice in nekateri drugi sesalci, n. pr. slon, slovijo po svoji razumnosti, ki je doma tudi v svetu žuželk. Omenjamo med slednjimi zlasti čebele in mravlje.

Raziskovalci so skušali ponovno določiti stopnjo inteligence pri živalih in so posvetili zlasti mnogo truda raziskovanju, kako je z njihovim spominom. Poskuse so delali večinoma s hrano. Vrgli so n. pr. kos mesa ali kakšno drugo poslastico in so potem opazovali, kako skuša žival priti do vabe. Pes je najprej našel najkrajšo pot in si jo je tudi zapomnil. Kokoš pa, ki velja za posebno neumno žival, se bo zaletavala v žično mrežo pred seboj tudi, če je kje v bližini odprtina, skozi katero bi lahko hitro dosegla hrano. Po tem izsledku sodijo, da spada kokoš med najneumnejša živalska bitja.

Poskusi te vrste s sesalci, ptiči, plazilci in žuželkami so pokazali, da pri živalih ni mogoče govoriti o kakšnem spominu. Vsaj ne o spominu, kakor razpolaga z njim človek. Spomin pri živalih se ne nanaša na nobene vnanje vtise, kakor je to primer pri človeku, ampak je nekakšna posledica nagona. Če najde pes po nekajkratnih poskusih pot do kosti in mesa prej nego kokoš, ni to posledica njegove »inteligence«, marveč v prvi vrsti posledica daljšega izkustva. Vendar se pes s takšnim izkustvom okoristi, kokoš pa ne pride niti do tega.

Samo živali z najvišje razvito inteligenco, v prvi vrsti sesalci, ravnajo po lastnem mišljenju, če smemo to tako imenovati. Opice so n. pr. zelo iznajdljive in pridejo do nenavadnih zaključkov celo tam, kjer si ne morejo pomagati s spominom in izkustvom. Vsekakor pa velja vrednotiti »spomin« pri živalih zelo oprezno, kajti zamenjava z instinktom je vselej zelo mogoča.

Gospodarstvo

Določevanje vpisnine v Dentistično-tehnično zbornico

Smatrajoč za umestno, spremeniti predpis o določevanju vpisnine pri Dentistično-tehnični zbornici in po zaslišanju prizadetega sindikata in Pokrajinske zveze svobodnih poklicev in umetnikov je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino izdal naslednjo naredbo, ki je objavljena v »Službenem listu« 14. t. m. in je stopila v veljavo od dneva objave.

Prvi odstavek § 26. ministrske uredbe z dne 28. novembra 1938 (S. št. 33779) o ustroju Dentistično-tehnične zbornice se spreminja takole: »Vpisnino se določi vsako leto sproti na skupščini, v kateri se sklepa o proračunu.

Izmena sekvestra pri Poštni hranilnici

Upoštevajoč potrebo, da se izmenja dosedanji sekvester pri Poštni hranilnici v Ljubljani, ki je moral zaradi zdravja zapustiti to mesto, je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino izdal naslednjo odločbo:

Namesto cav. uff. rag. Franja Bullo se imenuje za sekvestra pri Poštni hranilnici cav. rag. Hugo Castellani.

Gospodarske vesti

= **Seznami davčnih osnov** krojačev bodo v mestnem odpravništvu razgrnjeni do 30. avgusta, seznami davčnih osnov šivilj, kovačev, mehanikov, kleparjev-instalaterjev (vodnih, plinskih, kanalizacijskih naprav i. t. d.) pa bodo do 31. avgusta razgrnjeni v mestnem odpravništvu v III. nadstropju magistratne hiše za Robbovim vodnjakom.

= **Tipiziranje stanovanjskih hiš v Nemčiji.** Nemški državni komisar za stanovanja je izdal odlok o enotnem tipu za gradnjo vojnih stanovanj. Namen tega odloka je, da se doseže skrajna racionalizacija v gradnji novih stanovanj in štednja z materialom. Enotni tip stanovanja velja tako za enostanovanjske kakor tudi za večstanovanjske hiše. V vseh primerih so dimenzije sob, oken in vrat ter ostalih konstrukcij docela enake. Posamezne dele so že pričeli v serijah izdelovati v tvornicah, kjer bodo pozneje iz lahkega betona pripravili tudi dele sten, tako da bo hišo treba le še montirati. Omet bo zaenkrat odpadel, tako na zunaj kakor na znotraj, pač pa bodo na znotraj stene poslikali. Tipizirana je tudi napeljava električnega toka in vodovoda. Te napeljave so že v stenah vdelane. Strokovnjaki zatrjujejo, da bo taka gradnja hiš na tekočem traku možna tudi po vojni, ko bodo spremenili le način izdelave. Take enotne hiše bodo najprej zgradili za nastanitev prebivalstva iz bombardiranih mest. Za oskrbo tega prebivalstva z raznimi gospodinjskimi predmeti iz železa in kovin je državni pooblaščenec za tehnične izdelke izdal posebna navodila, v katerih je odrejeno, da dobe oškodovanci iz bombardiranih mest za nakup predmetov nakaznice z rdečim pretiskom, ki dajejo pri nakupu absolutno prednost. Trgovec mora najprej dobaviti predmete na te posebne izkaznice, tudi v primerih, če je dotično blago že rezervirano za kupce z navadnimi izkaznicami. Gospodinjski predmeti iz železa in kovin se splon. prodajajo izključno na izkaznice, ki se izdajajo le ob nujni potrebi.

= **Mobilizacija rezerv bakra v Nemčiji.** V zadnjem času so v Nemčiji izšle razne odredbe, ki imajo namen, mobilizirati za oboroževalne svrhe rezerve bakra, svinca in njihovih zlitin, ki izvirajo še iz mirnega časa. Tam, kjer ti predmeti služijo življenjsko potrebnim svrham, se nadomestijo s predmeti iz drugih kovin. Najprej so blokirali vse naprave iz bakra in zlitin v pivovarnah. Pivovarne so že pričele te predmete nadomeščati. Sredi julija je nato izšla odredba o zaplembi kotlov iz bakra in bakrenih zlitin, ki vsebujejo preko 5 litrov. Rok za prijavo je potekel 31. julija. Pomembna pa je zlasti obsežna akcija, o kateri nemški listi sedaj podrobno poročajo. V sredi lanskega leta je bilo odrejeno, da je treba v elektrarniških podjetjih in pri daljnovodih nadomestiti — kjer je to možno — baker in svinec s predmeti iz drugih kovin. Kakor poroča »Berliner Börsen Zeitung«, je bila ta izmenjava izvršena brez obratnih motenj in je bila do 1. marca pridobljena količina bakra za 20% večja, kakor je bilo prvotno predvideno.

= **Obnova kinematografov v zasedenem sovjetskem ozemlju.** Da se omogoči obnova kinematografov v zasedenem sovjetskem ozemlju, je bila že v novembru leta 1941. ustanovljena družba Zentral Filmgesellschaft Ost, ki je prevzela nalogo, pripraviti nemške filme za uporabo na zasedenem področju, in sicer deloma z napisi v ruščini ali ukrajinščini ter v jezikih baltskih držav, deloma pa s pripravo sinhroniziranih filmov v ruskem in ukrajinskem jeziku. Za obnovo in obratovanje kinematografov sta bili ustanovljeni dve družbi, ena za baltske države v Rigi, druga pa za Ukrajino v Kijevu. Centralna filmska družba za vzhod je sedaj objavila svoje poročilo za leto 1942., ki navaja tudi že nekaj podatkov za letošnje leto. Na področju državnega komisarijata za Vzhodno deželo je bilo vzpostavljeno obratovanje v 173 kinematografih in se nadaljnji kinematografi sproti obnavljajo. Vrhu tega so bili uvedeni potujoči kinematografi. Na področju državnega komisarijata za Ukrajino pa je bilo do marca t. l. obnovljenih 298 kinematografov. Samo v marcu je bilo v Ukrajini v kinematografih 1.9 milijona obiskovalcev. V kratkem bodo predvajani prvi sinhronizirani filmi, medtem ko se nemške tedenske slike že predvajajo v ruščini, ukrajinščini, beloruščini, litavščini, letonščini in estonščini.

= **Koliko stane Ameriko vojna.** Ameriški vojni izdatki bodo po pravkar korigirani številki v proračunskem letu 1943/44 (ki se je pričelo s 1. julijem), dosegli 107 milijard dolarjev. Neki newyorški finančni časopis je na tej osnovi (upoštevajoč dobave po zakonu o nakupu in posojanju) izračunal, da bodo do srede prihodnjega leta ameriški vojni izdatki dosegli 198 milijard dolarjev. Pri tem ni upoštevanih onih 12 milijard, ki so jih Zedinjene države pred vstopom v vojno potrošile od jeseni 1940 do decembra 1941 za oboroževanje. Sedanja vojna je za Zedinjene države neprimerno dražja kakor prva svetovna vojna. V prvi svetovni vojni so znašali ameriški vojni izdatki vsega le 32 milijard dolarjev, pri čemer je upoštevanih onih 10 milijard posojil, ki so jih Zedinjene države dale svojim takratnim zaveznikom. Stroški sedanje vojne bodo za Zedinjene države, šestkrat večji kakor stroški prve svetovne vojne.

= **Rudnik železne rude na dnu jezera.** V kanadski pokrajini Ontario so leta 1938. odkrili na dnu jezera Steep Rock velika ležišča prvovrstne železne rude. Da se omogoči izkoriščanje te rude, sta vladi Kanade in Zedinjenih držav sklenili to jezero, ki leži le 40 milj severno od meje Zedinjenih držav, izsušiti, kar bo omogočilo pridobivanje rude v dnevnem kopu. V ta namen je kanadska vlada dala družbi, ki bo izkoriščala rudnik, 5 milijonov dolarjev kredita, vlada Zedinjenih držav pa prav tako 5 milijonov. Ruda, ki se bo tu pridobivala, vsebuje 61% železa in 3.4% silicija, medtem ko vsebuje le malenkostne količine fosforja.

= **Naraščajoča španska proizvodnja bakra.** V Španiji objavljajo zanimive podatke o letošnji proizvodnji bakra, ki je v marcu dosegla 25.300 ton, medtem ko je znašala v prvih dveh mesecih skupaj 27.700 ton. Lani je mesečno povprečje proizvodnje v prvem četrtletju znašalo le 12.800 ton. Kakor v sosednji Portugalski, se je tudi v Španiji razvila proizvodnja volframa, ki je v marcu dosegla 240.000 kg. Po zasedbi birmske ceste je Kitajska kot glavna proizvajalka volframa odrezana od sveta in tudi proizvodnja v Birmi je pod kontrolo Japoncev. Izven Evrope pa se pridobiva volfram samo še v Boliviji in v Zedinjenih državah.

= **Transportni problem v Franciji.** V Franciji so objavili podatke o lanskem prometu na francoskih železnicah, ki kažejo, da se je navzlic nadaljnjemu zmanjšanju razpoložljivega voznega parka blagovni promet dvignil od 19.4 na 20.1 milijona ton, kar pa seveda še precej zaostaja za prometom v predvojni dobi. To povečanje prometa je bilo doseženo navzlic temu, da je bilo v vojni leta 1940 uničeno mnogo železniškega materiala tako da je bilo v primeri s predvojnim časom le 50% odprtih tovornih vagonov in 43% pokritih tovornih vagonov. Da se pospeši krogotok vagonov, so bili izdani številni ukrepi, ki so omogočili boljše izkoriščanje voznega parka. Potrebni so bili tudi ukrepi za dirigiranje prometa glede na nujnost prevozov. Pri tem je upoštevati okolnost, da so morale železnice prevzeti tudi del prometa, ki se je prej prevažal po morju v obalnem prometu, vrhu tega pa še oni promet, ki so ga prej vršili tovorni avtomobili. Promet z avtomobili je danes spričo pomanjkanja pogonskih sredstev zelo omenjen. Težave so bile tudi glede oskrbe s premogom. Rezerve premoga so lani v povprečju ustrezale le 10-dnevni potrebi.

= **Zunanje trgovinske skrbi Švice.** Po podatkih švicarske carinske direkcije se je v prvem polletju letošnjega leta švicarski uvoz nadalje skrčil. Znašal je le 1.96 milijona ton (lani 2.14) v vrednosti 984 milijonov frankov (1049). Vrednost izvoza pa je nekoliko narasla na 780 milijonov frankov (720). Spričo zmanjšanega uvoza se je pasivnost trgovinske bilance skrčila od lanskih 329 na 204 milijone frankov. Uvoz se je zlasti zmanjšal v zadnjih mesecih. Tako je bil v juniju po količini za 12% manjši kakor v istem mesecu lanskega leta. Zaradi težav pri uvozu prekomorskega blaga, zlasti živil, in težav pri uvozu premoga je verjetno, da se bo švicarski uvoz nadalje zmanjševal. Nazadovanje pasivnosti zunanje trgovine se mora zaradi tega smatrati le kot posledica težkoč pri uvozu. Če se izločijo spremembe v cenah, tedaj je švicarski uvoz v juniju padel pod polovico normalnega uvoza v predvojnih letih. Tehtani indeks uvoza je padel v juniju na 48, medtem ko se gibije indeks izvoza še na 76% v primeru z letom 1938.

Prva matura na II. ženski gimnaziji v Ljubljani

Letos se je prvikrat vršila na II. ženski realni gimnaziji v Ljubljani matura, ki jo je delalo 58 maturantk. II. ženska gimnazija je naslednica opuščene mestne ženske gimnazije. Ustanovljena je bila l. 1936. Iz skromnih začetkov, ko je imela pet oddelkov, se je hitro razvila v velik srednješolski zavod s 26 oddelki, skoro 900 učenkami in 59 profesorji oziroma profesoricami. Njen prvi ravnatelj je g. Josip Breznik.

KULTURNI PREGLED

Pred izidom „Borcev proti smrti“

Pisatelj in zdravnik Paul de Kruif je začel pisati svojo knjigo, ko mu je bilo 39 let. V teh letih zdrav človek navadno še ne misli na smrt. De Kruif je mislil, prvenstveno zaradi tega, ker mu je bil oče zbolel in umrl za sladkorno boleznijo, ko še ni bilo zdravila zoper njo, pač pa je komaj nekaj let po njegovi smrti odkril Banting insulin, tako sredstvo, da danes ni več treba nikomur umreti za cukrovko.

Sepsa po bolnišnicah — umiranje operirancev in porodnic za zastrupljenjem krvi — je znana tudi na Slovenskem. Proti njej smo se borili tudi že pri nas. Prvi borec proti smrti, katerega nam opisuje de Kruif, je bil nesrečni Semmelweis. Boril se je proti smrti, pa nič manj proti neumnosti, neznanju, zlobi in drugim takim zloveščinam, ki so imele svoje leglo in kuhinjo na Dunaju. Tudi on je okusil komisije in uradno znanost in njihovo modrost ...

Tej dvojici »zdravnikov« se pridružuje tretji, Minot, ki s preprosto dieto — z jetri — uženo eno najbolj smrtnih bolezni, anemijo pernicioso, nevarno malokrvnost.

»Kolikor vem, je to prva, popolnoma neozdravljiva bolezen v celotni zgodovini človeštva, pri kateri so borci proti smrti našli zares zmerom učinkovito zdravilo.«

Tako se končuje I. del knjige.

II. del nam opisuje pod tremi imeni celo vojsko mož, ki so se borili in ukrotili sifilis, zavratno, prav vse človeške organe napadajočo bolezen, terjajočo več žrtev kot jetika in pljučnica skupaj. Schaudinn odkrije povzročitelja te bolezni, bledega demona, Bordet najde način, kako doznamo, dali tiči bledi demon še kje v telesu, dali je torej bolnik ozdravljen oziroma dali se ima bati strahotne usode telesnega pogina v najlepših letih oziroma še strahotnejšega duševnega propadanja in smrti za progresivno paralizo, zmehčanjem možganov, obolenjem, ki v malo letih človeka pobebi in usmrti, potem ko je živel samo še živalsko življenje, dà, bednejše življenje od katere koli živali.

In to strahotno posledico sifilisa, zmehčanje možganov, ki z rakom vred spada med najhujše šibe človeštva, je premagal borec iz te skupine, dunajski vseučiliški profesor za duševne bolezni, grčavi Wagner-Jauregg, ki je v desetletja trajajočem boju prevrgel stoletja staro zdravniško prepričanje, da je bolezenska vročina sovražnica bolnikov, in dokazal baš nasprotno, saj mu je uspelo z bolezensko vročino ozdraviti paralitike, ljudi z zmehčanimi možgani.

III. del knjige obravnava »sonce — najstarejšega zdravnika« in njegove velike duhovnike: Finsena, iskalca svetlobe; Rolliera, »sončnega zdravnika«; Strandberga in umetno sonce.

Uvod k knjigi je razprava o življenju in o tem, kaj vse so do zdaj poskusili, da bi ga podaljšali, saj smisel našega življenja je vendarle: živeti čim dlje, se starati čim počasneje in ostati mladosten do skrajnosti tako, »da izčrpam svoje življenje res do konca, zdrav, zagorel, zdrave pameti in pri polni moči«. Dodatek pa nam opisuje boje proti mikroskopičnemu vražičku, kri razkrajajočemu streptokokusu, imajočemu na vesti nešteto zlodejstev.

Vse skupaj je zbirka, reči smem, devetih romanov, z uvodom in dodatkom, knjiga, »v kateri so opisane preproste stvari za preproste ljudi« — nekako tako, kot je pri nas pred več kot 30 leti opisal slovenske kulturne borce Izidor Cankar v »Obiskih«.

V duhu gleda pisatelj v bodočnost in pravi:

»Imamo celo vrsto mladih borcev proti smrti, ki nočejo delati ne s piluiami, ne s kompliciranimi kemičnimi sredstvi, dà, nti ne s serumom in cepili, marveč sede z inženirji in tuhtajo, katere umetno proizvajane energije bi mogle koristiti našemu telesu.« Dr. Mirko Černič.

„Quo vadis“ kot roman v slikah

»Uredništvo »Slovenskega doma« je izdalo knjigo, ki je po svojem značaju edinstvena v slovenskem slovstvu: J. Beránekа roman v slikah »Quo vadis?«, J. Beráneka? Zares je treba v tem primeru postaviti na prvo mesto slikarjevo, ne pa pisateljevo ime. »Quo vadis?« ni namreč ilustrirana izdaja znamenitega Sienkiewiczevega romana. Njegovo besedilo, ki ga je izbral in priredil Edvard Traven, je dalo J. Beránеku samo snov za čisto slikarsko obdelavo, za kompozicijo romana v slikah. Medtem ko je pri ilustrirani knjigi prvo tekst in šele drugo slika, je v tem primeru narobe: besedilo je tu samo spremljevalec slike, ki z udobljeno besedo pripoveduje vsebino romana. Zato je besedilo zmanjšano na najpotrebnejše. Uredništvo, ki je slovenski knjižni trg obogatilo s to svojevrstno mikavno knjigo, pravi v uvodni opombi: »Povest v slikah je podajanje literarne snovi v podobah. To je nova zvrst književnosti, ki so jo rodili najnovejši časi. Pri nas jo žal poznamo po večini iz slabih in najslabših tujih primerov, če odštejemo nekaj izvirnih slikanic za mladino. Zaradi tega nam velja ta zvrst za neresno reč in za skrunjenje književnosti. Nekaj vzroka za tako sodbo je v našem tradicionalnem odporu proti sleherni novi in živi življenjski obliki in v zagrizeni zaverovanosti v tako imenovano visoko umetnost, ki je prav zaradi neutemeljene ali namišljene visokosti tuja življenju in ljudstvu nedostopna.« O »Quo vadisu« pa pravi, da je »kot roman v slikah zamisel slovenskega pisatelja in delo slovenskega slikarja ter je navzlic snovi, vzeti iz tujega romana, prvo tako naše izvirno delo«.

Vsekako je nova zvrst zanimiv in značilen prenos literarne tvarine v slikarstvo. Tako reduciranje književne besede in nje podajanje z oblikovalnimi sredstvi upodabljajoče umetnosti ustreza dušeslovni razpoloženosti sodobnega človeka, ki uživa v gledanju; nemara bi se nova zvrst književnosti ne bila pojavila, če bi ne bilo filma in njegovega prenosa slovstvene snovi v slike. Že zaradi svoje tehnične novosti pomeni slovenski »Quo vadis« izreden knjižni pojav in zasluži vso pozornost.

Medtem ko je Edvard Traven izbral z veščino in okusom dobrega poznavalca Sienkiewiczevega romana najznačilnejša mesta iz tega velikega epa, uvažujoč predvsem potrebo vsebinske zaključenosti in slikarjev interes na dejanju, da je dovolj prijemljivo za upodabljanje, je Jože Beránek izvršil s »Quo vadisom« svoje dosedanje največje delo. Mislim, da bo o kakovostni strani njegovega »romana v slikah« morala izreči veljavno sodbo likovnoumetnostna kritika, katere pozornosti je to dejanje nedvomno vredno, ne le kot nova knjižno-ilustrativna zvrst, marveč tudi kot obsežen oeuvre, kakor ga nima v tej panogi menda noben naš likovnik. Kajti »Quo vadis« šteje 420 slik, izvedenih v črno-belo-sivi barvi; že kot delo, kot količina je ta risarski doprinos v našo književnost vreden vsega uvaževanja. Beránek je v sorazmerno kratkem času opozoril nase z ilustracijskimi deli, ki kažejo od knjige do knjige vidnejši napredek. Njegove slike k Tomažičevim pohorskim legendam, zlasti »Drvarki Mariji«, so nastale nekako ob istem času kakor »Quo vadis«, v katerem je ta nadarjeni risar in slikar obdelal mnogo težjo in odgovornejšo snov: življenje starega Rima ob zori mladega krščanstva. In obdelal jo je tako učinkovito, da zasluži pozornost in priznanje. Knjiga je izšla tudi v boljši izdaji (boljši papir, vezava v celo platno).

Spominjajte se slepih!

Ferenc Kormendi: 35

ZMOTA

»Nemogoč položaj je to, da si se izložil taki sumnji, da lahko nekdo poreče o tebi kaj takega!«

»To ni res! To bi bil tedaj nemogoč položaj, ako bi se na krkšen koli način ali s karšnim koli dejstvom opravičeval pred tem obrekovanjem! To bi bil tedaj nemogoč položaj, ako bi se me obrekovanje moglo na kakršen koli način dotakniti. Sam pred seboj bi se moral sramovati, ako bi kar koli podvzel za svojo obrambo proti temu obrekovanju. Razumeti moraš, da so stvari, preko katerih gre človek, ne da bi se oziral nanje, ki drugega sploh ne more... in zaradi tega sem te s čisto vestjo pomiril!...«

»A če bi te navzlic temu prosila, naj to dekle ne pusti več k tebi v pisarno?«

»Moraš vedeti, da zahtevaš nekaj nemogočega in nesmiselnega. Pomisli vendar malo, dekle. Saj bo čez nekaj tednov samo po sebi končano, ko bo vse odplačano.«

»A če bi te prosila, da bi kljub temu...«

Janko je trenutek čakal, ali bo Ana končala nedogovorjeni stavek.

»Z eno besedo,« je dejal nato počasi, »ti mi vendarle ne verjameš. Pač pa verjameš anonimnemu, nizkotnemu obrekovanju, in hočeš izpostaviti najin mir nevarnosti zaradi nesmiselne bedastoče.«

»Kaj pa ti izpostavljaš nevarnosti, ako odsloviš to dekle iz svoje pisarne?«

»Svojo čast!« ji je drzno odgovoril. »Svojo samozavest. Svojo pravičnost.«

Oči so se mu temno zasvetile. Ana ga je gledala smrtno bledih lic. V sobi je bilo tiho. Janko se je mahoma obrnil in šel ven.

Ana je trenutek še obsedela, v tišini je mračno zrla predse. Potem je planila po konci, stekla je po stopnicah v nadstropje. Janko je mračnega in negibnega obraza stal v svoji sobi. Ana je obstala na pragu.

»Odpusti mi to... te prosim,« je izpregovorila z otroškim, jokavim glasom. »Ne ješiš se?«

»Ne,« ji jen šepetaje odvrnil. »Samo jako bi obžaloval, ako se ne bi mogla sporazumeti.«

»Ne,« ji je šepetaje odvrnil. »Samo jako in stopila k njemu. »Kaj ne, da se ne ješiš? Jeni, ne jezi se...« in še ponoči, ko sta pomirjena ležala drug ob drugem, je Ana v spanju mrmrala: »Ne jezi se name..., kaj ne, da se ne ješiš?!«

*

Naslednji teden je Irma Borbelyjeva poslala svojega ženina z denarjem v Waltrovo tovarno. Štefan Füredi je le mimogrede omenil Iloni Szabovi, da je njegova zaročenka zbolela in da zaradi tega ni mogla sama priti. Ko je Ilonka kasneje poročala Janku o podrobnih dnevnih dogodkih, mu je tudi omenila, da je bil tu Štefan Füredi, ki je prinesel deset pengov.

Kratko malo, denarja ni prineslo dekle, temveč njen ženin. To se je že tudi prej dogajalo. Čudno, da ravno danes ni prišla ona. Kakor da je slutila, da je bolje, ako ne pride. Ko bi poslej vedno pošiljala svojega fanta z denarjem, mesto da ga prinaša sama, tedaj bi se zadeva sama po sebi razčistila.

Janku je bilo nekam neprijetno pri srcu, ko je zdaj razmišljal o »tisti zadevi«. Od tistega časa se je niti spomnil ni več. Mučna stvar, prav za prav nobeden nima prav, ne Ana, ne on, vsak s svojega lastnega stališča, in v takih primerih težko najdeš višjo, popolno pravičnost.

Naslednji teden je spet prišla Irma Borbelyjeva v pisarno. Prosila je Ilono Szabovo, naj bi jo prijavila gospodu doktorju, ker bi se rada poslovila od njega. Vzela je iz torbice devetdeset pengov in jih stiskala v trepetajoči roki. Ilona je stopila k Janku in mu z začudenjem v očeh sporočila, da je prišlo tisto Borbelyjevo dekle, da se je prišlo poslovit od gospoda doktorja, prinesla da je ves denar, kar ga še dolgujejo. Ves dolg bo plačala!

Janko se je začudil in ko je stranka, ki je bila pravkar pri njem, odšla, je odprl vrata.

»Prosim, gospodična Borbelyjeva, kakšna nova izprememba programa pa je to?« je zaklical v čakalnico.

Opazil je, da je dekletov glas in obraz posebno prijazen, prijaznejši nego kdajkoli prej. Čudno, je pomislil, morda je dekle zares zaslutilo, da bo bolje, ako ne bo več prihajala sem.

»Dobra izprememba, gospod doktor,« je mirno dejala Irma Borbelyjeva. »Veste, prejšnji teden sem bila bolna, dva dni sem ležala, nekega večera pa me je obiskal Pišta in mi je nekaj povedal, da sem takoj ozdravela.«

»Izvrstno! Kaj vam je povedal?«

»Pišta je bil namreč pri nekem grofu, da bi sprejel neko naročilo; odvedli so ga k grofu, ki mu je pokazal neko staro železno skrinjo, katere ključavnica je bila pokvarjena. Dejal mu je, da ga bo dobro plačal, ako mu popravi ključavnico. Pišta je ključavnico popravil in grof mu je dal dve sto pengov.«

»Šijajno,« je dejal Janko.

»Tako sem vam torej prinesla ta denar. In zdaj bi se vam rada zahvalila za vse, kar ste storili za nas. Nikoli ne bom pozabila, kako dobri ste bili z nami.«

Janko je vstal in priprtih oči opazoval dekle.

Irma Borbelyjeva je bila v zadregi. Nerodno se je obrnila k okrogli mizici, za trenutek brskala po torbici, v katero je bila med tem spravila denar in z nekam okorno kretnjo je privlekla iz nje devetdeset pengov, jih položila na mizico in spustila roke v naročje.

»Prosim.«

Tišina. Irmo Borbelyjevo je naglo zalil val vročine.

»Gospod doktor... mi gleda roke? Lepo so zdelane...« in naglo jih je skrila pod torbico v naročju.

Po teh nenadejanih besedah se je tudi Janko zmedel; odvrnil je pogled od dekleta.

»Ne boste plačali meni, gospodična Borbelyjeva.«

»Jezus Marija... kako neumna sem! Kakor da nisem že desetkrat plačevala!« Naglo je vstala, vzela z mize denar, si popravila plašč. »Tako dolgo že zadržujem gospoda doktorja. Še enkrat se vam iskreno zahvalujiem za vse. Dobro vem, da ne bi bil vsakdo tako velikodušen do nas in kdo drugi bi dal gotovo... očeta zapreti. Tudi Pišta se vam prisrčno zahvaljuje za vašo veliko dobroto.«

»Prosim, dejal sem vam že, da ni vredno hvale.« Trenutna tišina. »Zdaj boste torej že lahko slavili poroko, kaj ne?«

»Da.« Jankov neodločni pogled jo je znova zmedel. »Da, gospod doktor.«

»Kdaj pa bo gostija?«

»Šele o prihodnji veliki noči, ako Bog da.«

»O Veliki noči... Da. No, obema vama želim mnogo sreče.« Podal je dekletu roko. »Ako bi med tem kaj potrebovali, hočem reči, ako bi prišlo do kakih nesporazumov med starši, le kar pridite. Kako je prav za prav zdaj s tem?«

»O, nič. Zdaj je na žalost mir, oče ni prišel domov in pred kratkim nam je sporočil, da nam ne da niti toliko, kolikor je črnega za nohtom, dokler mati ne privoli v ločitev.«

»No prav... Ako bi vendarle prišlo do ločitve, mi sporočite, priporočil vam bom svojega tovariša... zaprosil bom enega svojih prijateljev, advokata, da vzame zastonj to stvar v roke.«

»Bog obvaruj! Dovolj me je že sram, da smo toliko nadlegovali gospoda doktorja!«

Janko je še enkrat ponudil dekletu roko.

»No, ako bi se kaj pripetilo, ako bi potrebovali kak nasvet, kar mirno pridite!«

Z naglo, kratko kretnjo je Irma Borbelyjeva oprostila svojo roko iz Jankove.

»Da,« je dejala in šla proti vratom. Janko je trenutek še stal pred vrati, ki so se zaprla za njo. No, prosim, zdaj se ti je želja izpolnila. Prosim, zdaj ne bo več prišla k meni, zdaj si lahko mirna. Plačala je svoj dolg, končana je vsa ta borbelyjevska zadeva. Toda ako bi bilo od mene odvisno —

»Hm,« je dejal na glas.

Iskal je po žepih cigareto, a je ni našel. Vzel jo je iz škatlice na okrogli mizici in si jo prižgal. Čuden nemir ga je obšel. Ko bi bilo od mene odvisno, ne bi sprejel vsega tega denarja, rekel bi ji, naj si ga odnese in še naprej plačuje tedenskih deset pengov, ali tudi le po štiri penge, še pol leta. No, in?

Kronika

Žetev sredi Rima

Še nikoli niso bili meščani tako povezani s prirodo kakor v sedanji vojni. Sama Ljubljana nam nudi zgledov dovolj. Koder so pred leti bile prazne parcele ali pusti jeziki zemje ob potokih in jamah, povsod so bile lani in letos na delu pridne roke, da z vnemo pričarajo iz zemlje, kar se bo dalo. Lani je bil marsikdo mestni »kmetovalec« razočaran, ko mu letina še daleč ni povrnila vloženega truda in stroškov. Pač vsaka skušnja nekaj stane, zato je letošnji uspeh v splošnem bolj zadovoljiv.

Pa ne uspeva samo po ljubljanskih javnih nasadih krompir, niso samo ljubljanski spomeniki sosedje njivic in vrtov. Še vse zanimivejše slike se nudijo popotniku, ki obišče starinska italijanska mesta. Na javnih trgih poleg znamenitih cerkva, palač, muzejev in spomenikov je vsa plodna zemlja obdelana. Prav posebno marljivi pa so obdelovalci zemlje v Rimu, kjer so pravkar opravili letošnjo žetev. Listi poročajo o tem: Velik del javnih vrtov in parkov v Rimu je bil letošnjo pomlad spremenjen v vojne vrtove. Med starinskimi, zgodovinskimi spomeniki, na gredah slavnih vil in po znamenitih parkih je z drugimi pridelki dozorelo žito. Delavci mestne uprave, pripadniki rimske delopustne organizacije in vojaki rimske garnizije so te dni poželi žito in ga povezali v snope. Kajpada je žito pod rimskim nebom prav dobro obrodilo in zdaj se že oglaša pesem mlatilnic, katerih delo gre tudi že h kraju. Kdor je motril žetev, ne bo pozabil slikovitih prizorov, ki so dali rimskim trgom posebn čar. Pridelek vse letine pa bo v znatni meri pripomogel k prehrani množice nepreskrbljenih.

*

* **Nad Sicilijo je padel** v boju letalec nadporočnik Dinger, poveljnik lovskega krdela. Lani je bil odlikovan z viteškim križcem. Pri Belgorodu je padel major Konstantin Rogalla von Bieberstein, poveljnik polka oklopnih grenadirjev, odlikovan z viteškim križcem. Po smrti je bil odlikovan z viteškim križcem rezervni nadporočnik Helmut Pomer, ki je padel na čelu čete ob Donu. »Völkischer Beobachter« je zadnji čas izgubil dva svoja sotrudnika. Padla sta Werner Fuchs iz Monakovega in Fritz Friedrich iz Berlina.

* **Novo akademsko leto** na italijanskih univerzah se bo pričelo 1. novembra. Trajala bo do 31. oktobra 1944.

* **Novi ravnatelj beneškega »Gazzettina«** je prof. Diego Valeri. Obenem bo vodil list »Gazzetta di Venezia«.

* **Nemško pisemstvo v Italiji.** V letu 1942. je bilo prevedenih v italijanski jezik nekaj nad sto nemških knjig. Med njimi zavzemajo prvo mesto dela znanstvene vsebine, na drugem mestu so zgodovinska dela in šele na tretjem so dela iz lepe književnosti.

* **Senena mrzlica je podedljiva.** Iz Berlina javljajo, da so zdravniki, ki so se nedavno zbrali na kongresu za alerbične bolezni ugotovili, da je senena mrzlica, ki nastopa pri posebno občutljivih osebah ob času košnje, podedljiva. Zdaj iščejo uspešno sredstvo, ki bi bolnikom olajašalo stanje.

* **Za mrtvega proglašen častnik piše iz Rusije.** Te dni je prišla v Vicenzo dopisnica, ki je silno razveselila svojce ujetega poročnika italijanske vojske Oskarja Lovata. Lovato se je boril pred meseci na ruskem bojišču, potem pa je izginil. Proglasili so ga za mrtvega in nedavno so imeli za njim zadušnico. Zdaj se je oglasil iz ujetništva.

* **Reševalna dela v baziliki sv. Lovrenca v Rimu se naglo razvijajo.** Predvsem je bilo treba vse preostanke zavarovati pred poškodbami morebitnega neurja. Nad freskami in mozaiki so zasilne strehe. Nepoškodovana stebra v predvorju sta zavarovana. Nadalje je treba rešiti freske v predvorju, kolikor jih je še ostalo.

* **Nadzorovanje bolgarskega uradništva.** Bolgarski komisar za vojno gospodarstvo dr. Aladjov je izjavil, da je bila izvedena posebna kontrola pri višjih uradnikih ministrstva za preskrbo. Pri tem je kontrola ugotovila le nekaj primerov podkupljivosti. V splošnem se lahko reče, pravi dr. Aladjov, da je bolgarsko uradništvo pošteno in se ne okorišča z državno in zasebno imovino.

* **Knjiga o kretski civilizaciji.** Lidio Cipriani je izdal zelo zanimivo knjigo o »Kreti in sredozemskem izvoru civilizacije«. Za nas je tem bolj zanimiva, ker obravnava snov, ki jo poznamo iz nedavno izišlega prevoda Jacobsenove »Borbe z bogovi«. Cipriani se bavi zlasti z rasno sestavo kretskega ljudstva, ljudstva, ki je živelo v središču poti, po katerih se je v Sredozemlju širila civilizacija.

* **Bolgarski dijaki smejo le izjemoma v tujino.** Iz Sofije poročajo, da je bolgarska vlada izdala dekret, ki pravi, da se smejo bolgarskim visokošolcem le izjemoma dajati dovoljenja za študij na tujem. Dovoljenja izdaja prosvetno ministrstvo.

* **Učitelji naj skrčijo počitnice.** Bolgarsko prosvetno ministrstvo je izdalo odlok, ki priporoča učiteljem, naj po možnosti skrčijo počitnice. Prihranjeni čas je treba dati na razpolago državi, ki bo učiteljem preskrbela primerno zaposlitev v raznih področjih.

* **O umrljivosti dojenčkov v Budimpešti** pišejo listi, da znaša v razmerju s številom živih porodov v splošnem 10%. Proti koncu lanskega leta je znašala 20%, v posameznih predelih pa 23%, česar je bila kriva neka epidemija. Umrljivost dojenčkov v Budimpešti je manjša kakor na Poljskem, v Italiji, Nemčiji, Švici in na Nizozemskem.

* **Brkati ser na otoku Vegliji.** Na nekem izletu po skalovitem hribovju nad Vrbnikom na otoku Vegliji je šolski upravitelj Antonio Dalla Vecchia zagledal na nekem zidu veliko ptico, ki ni odletela, ko se ji je približal. Dala se mu je brez odpora ujeti. Tedaj je opazil, da gre za mladega, ranjenega brkatega sera, kakršnih gnezdi nekoliko na otoku, kjer se pogosto spozabijo nad jagnjeti. Navzlic svoji mladosti je ujeda merila z razpetimi krili 2,54 m.

* **Španski visokošolci na Slovaškem.** Na Slovaškem se mudi odposlanstvo španskih visokošolcev, ki proučujejo dij. šk e ustanove in organizacijo Hlinkove garde.

* **Neobičajna tramvajska dogodivščina.** V Viareggiu je našel neki sprevodnik cestne železnice v vozu žensko torbico, v kateri je bilo za 50.000 lir vrednosti v gotovini in draguljih. Zraven je bila tramvajska izkaznica za mesečno vožnjo s ponarejeno številko. Ko je prišla lastnica torbice na tramvajsko ravnateljstvo po izgubljeni denar z vozovnico, so jo začudeno pogledali, potem pa so ji povedali, da bo dobila torbico z denarjem sicer nazaj, obenem pa bo ovadena sodišču zaradi ponaredbe tramvajske mesečne vozovnice. Gospo so napotili na policijo, kjer je bil najprej sestavljen zapisnik o izgubljenih in najdenih predmetih, nato pa je komisar napisal ovadbo zaradi goljufije, o kateri bo razpravljalo sodišče.

* **Do smrti se je opekel.** V Aidussini je avtomobilski vozač Battista Scarcella med vožnjo doživel hudo nesrečo. V rezervoarju za bencin je nastal ogenj, ki je Scarcello tako hudo opekel po rokah, obrazu in životu, da je mož podlegel opeklinam kmalu po prevozu v bolnišnico.

* **Med plavalno skušnjo je utonil.** Francesco Luppi iz Genove je naprosil svojega prijatelja v Ferrari, da bi ga naučil plavati. Prijatelj je Luppija povabil v vodo, toda že takoj v začetku vaje je mladenič zašel v pregloboko vodo in ker ga je obšla slabost, je utonil.

* **Predolgo odlaganje pogrebov** lahko škoduje javnemu zdravstvu, zato priporočajo v Nemčiji, da se pokop izvrši čim prej. Dunajski listi objavljajo, da je magistrat sklenil dovoliti odgoditev pogrebov res le v izjemnih, vpoštevanja vrednih primerih: dolgotrajno dopotovanje, bolezen ali zadržanost v poklicu najožjih sorodnikov.

* **12.000 žrtev mehiškega ognjenika.** V Mehiki je začel bruhati vulkan Paracutin, ki je opustošil na 10 hektarjev ozemlja ter uničil pri tem 12.000 človeških življenj.

* **Fižol ga je zadušil.** 5-letni Mario Salogni iz Brescie se je igral na dvorišču okrog ženske, ki je luščila novi fižol. V trenutku, ko ni gledala nanj, je vtaknil strok v usta. Kmalu potem se je zgrudil v hudih krčih in je čez nekoliko minut umrl. Fižol ga je zadušil.

* **Velika tatvina obutve.** V Genovi so neznanci ponoči vlomili v trgovino s čevlji Natala Restiva. Odnesli so toliko moških, ženskih in otroških čevljev, da ima Restivo za več nego 70.000 lir škode.

* **Otrok z 12 prsti na rokah in nogah** se je rodil kmetovalcu Paolu Trebeschiju v Macini di Castenedolo (Brescia). Na vsaki roki in nogi ima po 6 prstov. V ostalem pa je otrok z materjo popolnoma zdrav.

* **Gozdni požari v Francoskih morskih Alpah.** Iz Vichyja poročajo, da so nastali na ozemlju Francoskih morskih Alp gozdni požari, ki so napravili občutno škodo. Med prizadetimi gozdovi je tudi imenje maršala Petaina v Villeneuveu Loubetu.

* **Smrt v 10 cm globoki vodi.** 46letna Roza Varatella je dobila napad božjasti in je padla v posodo, v kateri pa bilo več kakor 10 cm vode. Vendar se je ženska v vodi zadušila, ker ji ob napadu nihče ni pomagal.

* **Pobeg iz zaporov med letalskim napadom.** V Neaplju so aretirali dva moška, ki sta izrabila priliko letalskega alarma, da sta pobegnila iz jetnišnice. Oba so pozneje aretirali na neapeljskih ulicah. Pri begunčih so našli, ko so ju aretirali, več bankovcev po 1.000 lir.

* **Smrt starega ribiča.** V Varazzi je umrl najstarejši ribič, 95letni Antonio Narizano. Od rane mladosti je lovil ribe in prevozil z jadrnicami mnogo morja. Bil je prijatelj raziskovalca pomorskega sveta kapitana G. V. Cerrutija. Pokojnik je bil najbolj patriarhalna prikazen v svojem kraju.

* **Zastrupljena družina.** Iz Vicenze poročajo, da je postala družina Scantaburlo žrtev zastrupljenja s pokvarjeno jedjo. 10letni sin je umrl takoj po prevozu v bolnišnico, starši in bratje pa tudi še niso izven nevarnosti.

RADIO LJUBLJANA

TOREK, 17. AVGUSTA 1943:

7.30: Slovenska glasba. — 8.00: Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 12.20: Plošče. — 12.30: Poročila v slovenščini. — 12.45: Napolitanske pesmi. — 13.00: Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 13.10: Poročilo Vrhovnega Poveljstva v slovenščini. — 13.12: Orkester vodi dirigent Manno. — 14.00: Poročila v italijanščini. — 14.10: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. Pisana glasba. 1. Arlandi: Predigra in allegro; 2. Schubert: Dunajska suita; 3. Gnecchi: Pavana; 4. Dolinar-Bernard: Mlada pota. — 15.00: Poročila v slovenščini. — 17.00: Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 17.15: Plošče »La Voce del Padrone — Columbia«. — 19.30: Poročila v slovenščini. — 19.45: Lahka glasba. — 20.00: Napoved časa. Poročilo v italijanščini. — 20.10: Puccini: Tosca. Po končani operi: Poročila v italijanščini. — 23.00: Orkester vodi dirigent Rizza.

* **Vodovodna dela v Malih Ligojnah,** občina Vrhnika, se dobro razvijajo. Iz Velikih Ligojn, ki so imele vodovod že pred vojno, bo omrežje razširjeno v Male Ligojne in porabijo okoli 400 metrov cevi. Dela vodi vodovodni oddelek Visokega komisariata, domačini pa so prispevali potrebni delež.

IZ LJUBLJANE

Vročina, mrk in letina

Letošnji Veliki Šmaren je bil jasen, sončen in vroč, da ne vsako leto tako. Že zgodaj zjutraj je pripekalo sonce in nam je pošteno kurilo ves dan, vmes pa je zdaj pa zdaj potegnil veter in osvežil czračje. Kar odveč ponavljamo frazo, da so bila polna vsa kopališča. Ne samo polna, skoraj nabita so bila in življenje je bilo razigrano, kakor da šele gremo v poletje, ne pa jeseni naproti. Takorekoč le za las je manjkalo, da ni živo srebro spet doseglo rekordov prejšnjega tedna. Zabeležili pa smo 29.8° C, kar je za Veliki Šmaren vsekakor zelo spodoben obrok.

In ko je prišel večer so se gruče Ljubljančanov svežile po ulicah, še zlasti na bolj odprtih prostorih, da so z večernim hladom uživale prelepo in zanimivo nebesno igro. Bilo je vse natančno tako, kakor smo vnaprej povedali. Vsa nebesna predstava je bila takorekoč odlično pripravljena in izvrstno režirana, vse se je godilo po računih zvezdogledov. Da, če bi bil France Prešeren to videl, gotovo ne bi več pošiljal zvezdogledov »rakom žvižgat«... Samo proti koncu je bilo na kvar, ko je Luna, ki se je komaj izbavljala iz Zemljine sence, naenkrat morala vdrugič mrkniti, kajti zagrnili so jo oblaki.

Noč na ponedeljek je bila soparna, zato ni bilo čudno, da je znašala jutranja temperatura 15.4° C. Pooblačeno nebo je napovedovalo spremembo vremena, toda barometer je vztrajal na svoji stanovitnosti. In res so se oblaki kmalu razblinili in spet smo dobili krasen sončen dan. Perice iz Bizovika so vedele povedati o veliki škodi, ki jo je neurje v četrtek prizadejalo vrtovom, njivam in sadovnjakom okrog Fužin, Bizovika, Dobrove in Sostrega. Mnoga drevesa leže po tleh, mnogo vej je odčesnjenih, ajda pa zbita v tla. Ugodnejša so poročila z Dolenjskega. Naliv je napojil žejno zemljo, toča pa je prizadela le nekatere vinograde. V splošnem je dosedanja letina na Dolenjskem prav zadovoljiva. Mlačev gre h kraju, in sicer brez nekdanje romantike, kajti le malokje se še oglaša pika-pok, v pogonu so mlatilnice. Kmetje izkoriščajo ugodno vreme za spravilo letine in za nove posevke.

*

u— **Pogreb blagopokojnega dr. Attilia de Cecca,** Kr. tiskovnega atašeja pri Visokem komisariatu, bo danes, v torek, ob 17. uri iz kapele sv. Nikolaja na Žalah na pokopališče pri sv. Križu.

u— **Diploma.** Pretekli teden so bili na pravni fakulteti ljubljanske univerze diplomirani naslednje slušateljice in slušatelji: Ilešič Meta, roj Žužek, Jamnik Majda, Vadnjal Ivo, Zupanc Franc in Zabkar Ivo.

u— **Novi grobovi.** Pretekli petek je umrl nagle smrti g. Franc Majcen, višji kontrolor v pokoju. Včeraj popoldne so ga na Žalah položili k večnemu počitku. Zapustil je vdovo, sina in hčerko. Številno spremstvo za pogrebom je pričalo o veliki priljubljenosti pokojnega in o globokem vtisu, ki ga je njegova smrt zbudila med Ljubljančani. — V Ljubljani je umrla ga. Albina Soss Lazarjeva, soproga elektromonterja državnih železnic. Soprogu je zapustila dve hčerki in sina. Pogreb bo danes, v torek, ob pol 18. uri iz kapelice sv. Andreja. — Uro prej bo nastopila zadnjo pot iz kapele sv. Antona gdč. Vida Ocepkova, za katero žalujejo tri sestre in širok krog znancev. Pokojnim blag spomin, žalujočim naše sožalje!

u— **Umrla je** v nedeljo 15. t. m. v splošni bolnišnici gdč. Presen Malvina. Pogreb bo v torek ob 3. popoldne z žal iz kapele sv. Petra k Sv. Križu.

u— **Za slepe daruje** 100 lir družina Kramberger v počastitev spomina inšpektorja Franca Majcna.

u— **Železniškim upokojencem se sporoča,** da lahko zopet prejmejo premog in sicer pod istimi pogoji ko lani. Zato se naj zglase s nabavnimi knjižicami za kurivo pri svojih edinicah.

u— **Maša zadušnica** za blagopokojno gospo Heleno Candolini, soprogo podpolkovnika Candolinija, bo na njen godovni dan 18. avgusta ob 8.30 v stolnici pri glavnem oltarju.

u— **Drž. tehniška srednja šola** obvešča učenke zavoda, da dvignejo v direkcijski pisarni med 9. in 11. uro osebne izkaznice do 25. t. m. Po tem roku bodo nevročene izkaznice vrnjene mestnemu poglavarstvu. — Za učence, ki so vložili prošnje za popravni izpit iz italijanščine, se vrše obvezni počitniški tečaji po razporedu, ki je objavljen na šolski deski.

u— **Spravljanje smeti in ostankov je na dnevnem redu gospodinjskih skrbi v Ljubljani.** Po novi odredbi jemljejo smetarji le prah in pepel, odklanjajo pa razne odpadke. Gospodinje, ki kurijo v štedilnikih, odstranjujejo nadležne odpadke kakor vedo in znajo, marsikdo pa si pomaga kratkomalo na tuj račun. O tem smo prejeli iz vrst občinstva naslednji dopis: Zadnja jutra se je zgodilo, da smo našli na tleh pred hišo kupe raznih odpadkov. Jih je pač ponoči kdo vrgel na pometnik, samo da se jih je rešil. Nekdo drugi pa je razne odpadke začel spravljati po kotanjah na bližnji parceli za hišo. Kajpada se od tod ne razširjajo prijetni vonji. Muhe, miši in podgane pa se lahko kar pripravijo na veselico, če bo šlo tako dalje. Nujno prosimo zdravstveno oblast, naj stori primerne ukrepe, da bo vsa nesnaga sproti odpravljena iz Ljubljane.

u— **Bogato se Vam povrne izdatek,** če si nabavite Sičevo »Knjigovodstvo«. Knjiga je enako primerna za obiskovalce tečajev, kakor za samouke. Izdala jo je Knjigarna Tiskovne zadruge, Šelenburgova 3; dobite pa jo tudi v drugih knjigarnah.

u— **Mamma mleko, doza 14.60 Fr. Kham, Kongresni trg 8.**

Zadržanje civilnega prebivalstva v primeru letalskega poplaha

Dovoljenje za kretanje

Med letalskim poplahom se meščani ne smejo kretati brez posebnega dovoljenja, ki ga izda odbor za protiletalsko zaščito. Kršitelji bodo takoj aretirani. Brez takega dovoljenja se smejo kretati sredstva in osebe Oboroženih sil po navodilih vojaških oblastev ter organi javne varnosti. Avtomobilska vozila, ki imajo dovoljenje, bodo imela na hladilniku črnobelo deščico. Avtomobilisti pa bodo morali vedno imeti predpisano dovoljenje, da se izkažejo po potrebi obenem z osebno izkaznico vojaškim ali policijskim organom, ki bodo vršili nadzorstvo.

Starešine poslopij, ki jih ob znaku poplaha ne bi bilo v poslopju, kjer vrše svojo funkcijo, se lahko kretajo v prvih desetih minutah po znaku poplaha z namenom, da čimprej dosežejo svoje poslopje. Vendar pa morajo biti v stanu, da se izkažejo nadzornim organom z lastno izkaznico kot starešine poslopja.

Avtomobilna vozila, ki nimajo dovoljenja za kretanje, morajo v primeru letalskega poplaha ugasniti svetilke ter se ustaviti na svoji desnici in to na krajih, kjer ne ovirajo prometa.

Vozila z živalsko vprego

Vozniki morajo izpreči žival in jo privezati na zadnje osišče voza, ako je voz težak, sicer pa za kako močno ograjo, za brzojavni drog ali za kandelaber, tako da se žival ne more odvezati. Sami pa se morajo zateči v kako hišo ali v najbližje zaklonišče.

Križišča, cestna ustja in tramvajski tir morajo biti prosti.

Potniki, ki prihajajo na postajo in železnice

V teku letalskega poplaha ne smejo oditi s postaje, marveč se morajo zateči v postajno zaklonišče ter se v vsem ravnati po navodilih železniškega osebja. Železnice nadaljujejo svojo normalno službo, razen, ako gre za letalski napad, pri katerem se meščo ofenzivna sredstva.

Potniki v tramvajskih vozovih in cestna železnica

Šele dve minuti po znaku letalskega poplaha bo izključena struja za cestne železnice, tako da bodo vozovi v kretanju lahko dosegli širše dele cest izven cestnih križišč, kjer ne bodo ovirali kretanja službenih avtomobilov. Potniki smejo izstopiti iz tramvajskega voza šele, ko slednji dospe na določeno mesto, ki ga vsak sprevodnik dobro pozna.

Javna zaklonišča na razpolago občinstvu

so: magistrat, Mestni dom, Kresija, hotel »Metropol«, hotel »Slon«, palača Bate in palača TPD. Čim prej bodo tudi dovršena javna zaklonišča na Kongresnem trgu, Rimskem trgu, Valvazorjevem trgu, prostoru pred Dramskim gledališčem, na Bregu, na Taboru, v Tobačni tovarni in na Rožniku.

Z Gorenjskega

Oddelek koroških vojakov s fronte ob Ledenem morju je prišel na Koroško, kamor jih je povabil v goste gauleiter dr. Rainer. Zdaj obiskujejo razne znamenitosti in lepe koroške in gorenjske kraje.

S Spodnjega Štajerskega

Ptujska mladinska godbena in pevska skupina se je odpeljala na obisk na Gornje Štajersko in v Salzkammergut. V Eisenerzu in Gmundnu je ranjencem igrala in prepevala štajerske pesmi. Priredila je razne izlete.

Na Dobrni je bil pokopan krajevni kmetijski vodja Vincenc Jamnikar, žrtev komunistov. Igrala je tovarniška godba iz Šoštanja, ob grobu pa je govoril okrožni vodja iz Celja.

Smrtni sunek z rogom. 16letni kmečki sin Alojz Poglič iz okolice Gradca je dobil v levem očesnem kotu neznatno ranico, ker ga je sunila krava z rogom. Nekaj dni pozneje pa so se pojavile usodne posledice in je moral biti ranjenec prepeljan na graško kliniko. Pretekli petek je izdihnil.

Na smrt obsojena vlomilca. V začetku leta so bili izvršeni v Gradcu veliki vlomi v trgovine in skladišča. Naposled sta bila prijeta 34-letni monter Vladan Marunkič in 31-letni natakar Peter Predjelič s Hrvatskega. Priznala sta 14 velikih vlomov in dva poizkusa. Zločine sta izvršila v času zatemnitve in sta nabrala za 6000 mark plena. Posebno sodišče v Gradcu je oba obsodilo na smrt.

Dvojna smrt zaradi opekline. Pri Apačah je nastal požar pri posestniku Breznik. Ob gašenju sta se 47-letna hčerka Jožefa in njena svolasa mati tako opekli, da sta kmalu nato izdihnili. — 10letni posestnikov sin Joško Aselj iz Razvanja je padel 6 metrov globoko s parne in dobil globoko rano na glavi ter hude notranje poškodbe. — 8letna paznikova hčerka Marija Pelko je bila na postajališču avtobusa v Trbovljah od nekega nerodnega potnika odrinjena v trenutku, ko se je avto premaknil. Padla je skozi vrata na stopnico in na cesto, kjer jo je zgrabilo zadnje kolo in jo odbilo. Dekle je obležalo v nezavesti s pretresenimi možgani in zlomljeno nogo. Smrtno nevarno poškodovano dekletce je bilo prepeljano na kliniko v Gradcu.

Iz Hrvatske

Najnovejši podatki statističnega urada v Zagrebu navajajo, da obsega hrvatska država 110.200 štirijaških kilometrov in da šteje okroglo 6 in pol milijona prebivalcev. Upravna območja se imenujejo velike županije, katerih je 22 ter so razdeljene v 141 okrajev. Zagreb šteje zdaj 350.000 prebivalcev.

Nemška samouprava. Nemška delovna zajednica je priznana za obvezno organizacijo vseh nemških delovnih sil na Hrvatskem. Izven te organizacije ni treba Nemcem na Hrvatskem pripadati nobeni hrvatski strokovni organizaciji.

Hrvatski domobranski častniki iz prve svetovne vojne so pred 20 leti ustanovili v Zagrebu svoje društvo. Vsako leto 29. julija imajo spominsko svečanost, kajti 19. julija 1917 se je zagrebški domobranski polk št. 25 prvi spopadel z Rusi pri Smyatinu. Tudi letos je bila taka svečanost.

Za zagotovitev prehrane v prihodnji zimi je bilo doslej na pobudo ministrstva za narodno gospodarstvo predelano okroglo 1500 vagonov sočivja v konzerve.

V Varaždinu so bili 10. t. m. zapriseženi častniški namestniki, ki so bili povišani v praporščake. Obenem so bili zaprisženi domobranci-dijaki. Iz Zagreba je prišel general vitez Štancer.

Za napredek morskega ribolova sta bili ustanovljeni polzkusni ribarstveni postaji v Dubrovniku in Kraljevici, ki sta pod nadzorstvom ministrstva za narodno gospodarstvo. Njun namen je izpopolnjevati morski ribolov v hrvatski državi z znanstvenim raziskovanjem prirodnih pogojev in tehničnega napredka. Sredstva so zagotovljena z državnim proračunom.

Tečaj za kinooperaterje bo trajal v Zagrebu od 15. t. m. do 15. septembra. Priredi ga glavno ravnateljstvo za film.

Novo šolsko leto na hrvatskih gimnazijah, učiteljiščih in nižjih srednjih šolah se bo pričelo 9. septembra. Dan prej bodo šolske maše. Popravni izpiti se bodo pričeli 30. avgusta.

Iz Srbije

Letina v Južni Srbiji je letos kljub vročini zadovoljiva. Generalni tajnik kmetijskega ministrstva prof. Iljev se je te dni pripeljal v Skoplje.

Šahovska igra je v Beogradu zelo razširjena med nemškim vojaštvom. Pretekli petek zvečer je bilo v Vojaškem domu predavanje in simultanka šahovskega mojstra Fellenberga iz Essena. V soboto je bil brzoturnir, v nedeljo pa splošni vojaški turnir.

KRIŽANKA

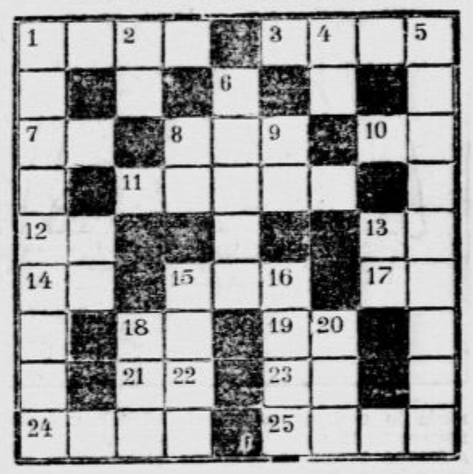

Vodoravno: 1. tujka za škatlo, odmerjena količina, 3. priprava za sedenje, 7. ital. spolnik, znak za prvino, 8. abesinski odličnik, 10. panj, 11. srab, 12. oblika nikalnega glagola, 13. tujka za prvak, mojster, 14. oblika glagola biti (nasprotje št. 12.), 15. klica, miaka, 17. znak za težko kovino, 18. znak za lahko kovino, 19. latinski veznik, 21. nikalnica, 23. predlog, 24. bodeča rastlina, 25. odprtine v stenah.

Navpično: 1. predel Kranjske, 2. znak za prvino, 4. kakor 7. vodoravno, 5. svetopisemska dežela, 6. izbrana vojaška edinica, straža, 8. znak za prvino, 9. začetnici slovenskega pesnika (Obujenke, Obrazi, domoljubna lirika), 15. običajno podzemeljska shramba, točilnica, 16. krasno, 18. žensko ime, 20. struga.

Rešitev križanke od 12. t. m.:

Vodoravno: 2. Peter, 6. alt, 8. žir, 10. di, 11. oko, 13. no, 14. os, 15. Ra(dij), 17. aha, 18. ena, 20. M. O. L. (Mestna občina ljubljanska), 23. ona, 24. leo, 25. pat, 27. kepa, 28. Alma.

Navpično: 1. Lada, 2. p. t. (pleno titulo — polnonaslovno), 3. tik, 4. rž, 5. krop, 7. Li(tij), 9. in, 11. osam, 12. orel, 14. oh, 16. an-, 19. polk, 21. osa, 22. voda, 25. pa, 26. Ta(ntal).

Vsak naročnik „Jutra" je zavarovan!

Ant. Adamič: 16

Šola v predmestju

Drug za drugim smo vse dopoldne prihajali domov, veselih lic, toda notranje vendarle nekako poteptani: spričevala nikakor niso bila sijajna. Oče se ni ravno jezil, ampak dopoldne ni rekel nobene. šele popoldne nam je očital lenobo in lahkomiselnost v šoli. »Kakor si boste postali, tako boste ležali,« je končal svojo pridigo. Mati se je vdajala nemi žalosti. Najstarejša sestra, Angelca, se je potegovala za nas: »Mama, kar sami preberite spričevala, pa boste videli, da imajo vsi »prvi« red, nihče »drugega«. Res, da ni nobeden odličnjak, vendar...« Mati je izpregovorila tehtno in odločno: »Ali jim česa manjka? Lačni ravno niso, oblečeni so, lahko bi se učili, če bi se le hoteli, toda nočejo in nočejo. Ne in ne, tega veselja mi noče nihče napraviti.« Zbežali smo iz sobe.

V osnovni šoli smo še izdelovali, v gimnaziji in v realki je pa predla bolj trda. Ah, kako je mati jokala, če je prinesel ta ali oni domov »cvek«... Z očetom sta se posvetovala, tudi pričkala, toda vedno za zaprtimi vrati. Dobro, toda vedno še ne dovolj temeljito, sem se zavedal, kako težko in s kakšnim srcem sta se roditelja odločila, da sta plačala šolnino, ki je bila strašno velika: Dvajset goldinarjev! Bila je tretjina očetove bedne mesečne plače... Toda — kako naj trinajstletni frkolin pošteno oceni žrtev svojih staršev! Tudi pozneje nisem dosti razmišljal o njih, ostal sem zakrknjen grešnik. S svojo zaslepljenostjo sem zopet sprožil plaz, ki me je skoraj pokopal. Nastal je prelom v vsem mojem življenju. Takle fantè, ki ni nič več otrok, toda še davno ne mož, resnično nikdar ne ve, kaj bi prav za prav rad. Zamišljen je in vase pogreznjen, toda v presojanju hudo površen, plitek. Ni mu še dano, da bi si belil glavo z vprašanji, ki jih takoj ne razume. Hitro se pobota tudi z nesrečo in nenehoma živi v trdni veri, da bo jutri že boljše. Pred žalostjo beži; namesto da bi se razjokal, se zareži. Koliko jih je, ki ostanejo vse svoje življenje taki otroci.

— — — — — — — — — — — — — —

Komaj smo se zavedeli, da smo se sprostili šolskih spon, že nismo znali nič več prav ceniti zaklada zlate prostosti. Čez teden dni spanja in postopanja se mi je zdelo, da živim že od nekdaj kakor ptiček na veji. Ali smo res še pred tednom pohajali šolo? Seveda smo, toda zdaj smo se prebudili iz ne kajsi lepih sanj. Kljub porazu in ponižanju smo vendar nekakšni gospodiči, ki pa letamo še vedno bosi in goloroki po svetu... Kaj čè, oh, saj te ne bo pohrustala tista dvojka iz matematike!... Ne, to so res samo grde sanje. Kar proč z moro; kdo bo vedno mislil na tisti mali cvečiček... Okrenil sem se, zažvižgal. Ah, kaj bi se ubadal in trapil s premišljevanjem in očitki, ko doni vse okoli in okoli ena sama lepa pesem... Živela lahkomiselnost!

Vsako jutro in najprvo sem krenil k Ljubljanici. Lovili smo ribe in kapeljne. S prižgano žveplenko sem segrel buciko, jo z oslinjenimi prsti ukrivil ter potem privezal na črn sukanec. Če drugačne palice ni bilo, jo je bezgova veja prav tako pihnila. Hujša težkoča nas je mučila zastran škatlice, velike redkosti za nas v tisih časih, kaji ževeplenke so devali v papirnate tulce. V papirnate škrnicljе smo spravljali muhe, ki smo jih bili nalovili po kuhinji, ter jim zmrvili glavice. Črve smo pa devali kar v žep.

Voda je bila bogata z ribami; posebno mnogo je bilo tistih, prst dolgih, ki smo jim rekli »usranci«. Toda čisto majhnih — imele so zgolj oči, telesa pa ne — je bilo na tisoče in tisoče. Višnjevkast, nepremičen oblak zaroda se je v plitvini skoraj pogrezal v glibu brega. Metali smo nanje skale ter jih pobijali; voda je kar zašumela, ko se je oblak razpršil.

Nešteto muh je končalo svoje nadležno življenje, krpanca smo potrgali polne tuljave, plen pa ni bil v nobenem sorazmerju z žrtvami. Le kadar sem zagnal odico v sredo med višnjevkast, begajoč trop, mi je na nji tu ali tam obvisela ko mezinec dolga ribica, ki pa se je vsekdar ujela za trebuh. Bolj uspešen, toda hudo utrudljiv je bil lov na kapeljne. Vsepovsod si videl, kako so jih lovili. Ribič je v levici držal lonček, v desnici pa kuhinjske, rjavičaste vilice. Pri obračanju velikih, joj, kolikokrat že prevaljenih kamnov in skal, je potrebna velika pazljivost ter ročnost. Že kar preneumno je, da ti debeloglavec nikoli ne pobegne mimo nog v plitvino, ampak šine vedno v še večjo globino. Kdo naj gre za njim, ko so pa visoko nad koleno zavihane hlače že davno vse premočene! — Aha, tamle vidim ploščnato, veliko peščeno skalo... Previdno, počasi jo premaknem — glej ga! Čukasti, črni glavač se niti ne zgane, pač pa hudo nezaupljivo samo poškili name. — »Dober dan, gospod, saj ne bo nič hudega, samo majhno potrpite«... Osti se nižajo, počasi bližajo, kajpak tudi brada k vodi in — sek! Joj, prav preko rame mi je segla ta varljiva, čudno dišeča vodica, šla mi je v usta in še više, do krhljev, do oči... roka pa je privlekla iz nje prazne, pokvečene vilice. Ušel je. Toda kam? Nikjer ga ni več. Poiščimo drugega!

Če je šlo po sreči, sem jih vse popoldne nalovil tudi po deset, petnajst. Preden pa sem jih odnesel domov, jih je bilo treba očistiti odvratnega sluza. Kdor pozna to monganje, že ve, koliko je treba potrpljenja. Spečeni so bili prav okusni. Ta lov se je obnesel, ribji pa nikdar. Toda ni me bilo moči ugnati. Vsak dan sem bil že ob šestih zjutraj pri vodi. Ukrivljena bucika je bila zanič, kajti vsaka nanjo vjeta ribica se je zmazala z nje. Kmalu sem spoznal pravi trnek. In tudi takega sem dobil, potem še pravo, močno vrvico, ki smo ji rekli »šmis«.

Posiej sem lovil na črva in vjel nekoč že dve, ped dolgi mreni, ko se mi je zgodila majhna nesreča. Pri iskanju vade pod rušami se mi je zapletla vrvica s trnkom ob gleženj in pod boso stopalo. Potegnil sem s palico, a že se mi je zabodla ostra konica trnka med prsta na nogi globoko v meso. Poizkusil sem in tudi tovariši so se trudili, da bi mi izdrli trnek, toda bilo je zaman; pregloboko se mi je bil zapičil. Najstarejši brat, Dore, je z ribnice odvil motvoz, na katerem je bil trnek z menoj vred, mi ga dal v roke ter dejal prezirljivo:

»Domov pojdi! Otroci bi morali ostati za pečjo, ker se ne znajo varovati.«

Doma sem počepal po vseh stolih ter se mučil, da bi si izdrl odico. Nekdo je svetoval, naj si šmenta zalijem s petrolejem, ki da zmehča kožo ter jo napravi voljno. Zaradi neprestanega cukanja in trganja se je meso razbolelo, trnek pa je bil vedno daljši, debelejši in vse bolj in bolj razbeljen. Tudi mati se je vsa zaskrbljena ukvarjala z menoj, a me ni mogla rešiti ujetništva. »Zalust zadržuje; treba bo meso prerezati,« je vzdihnila. Po kratkem premisleku sem se odločil: »Mama, kar dajte!«

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE!

Moda in dom

Umetnostna obrt sodeluje pri novi modi

Nič novega ni pod soncem, boste dejali. In vendar se moda neprestano trudi, da bi iznašla kaj novega, včasih samo kako malenkost, in se pri tem poslužuje najbolj rafiniranih drobnih umetnij. Zlasti umetnostna obrt je že od nekdaj zvesta pomočnica mode pri izmišljanju najrazličnejših okraskov, ki utegnejo ustvariti iz stare preprosti obleke »nekaj novega«. Tako je umetnostna obrt prav pred kratkim izumila za novo modo nad vse okusne pasove iz klobučevine s priključenimi drobnimi torbicami za robčke. Takšen pas lahko nosimo na lahki poletni obleki, prav tako pa ga bomo nosile tudi na jesenskih in zimskih oblekah. Novi klobučevinasti pasovi so okusno izvezeni in pošiti z raznobarvnimi gumbi, prav tako so okrašene priključene torbice.

Dvobarvna moda

Še vedno najdemo v omari kak ostanek enobarvnega ali vzorčastega blaga, s katerim lahko prenovimo ali tudi samo okrasimo staro obleko. Droben bolero iz imprimeja in spretno vstavljen vložek v krilo napravita iz stare obleke popolnoma novo; s široko progo iz barvaste klobučevine pa zanimivo osvežimo navadno volneno jopico, ki jo lahko oblečemo preko sleherne obleke.

Sodobne večerje

Naglo prirejena juha iz prepečenca (10 minut). Za štiri osebe pripravimo 2 l vode, 10—15 zdrobljenih kosov prepečenca, 2 kavni žlički surovega masla, nekaj limonovih olupkov, malo cimeta in ščepec soli ter vse skupaj prekuhamo. Nato pretlačimo juho skozi sito, 1 rumenjak pa pretolčemo z nekoliko sladkorja, oddajamo temu malo po malem 1 kozarec belega vina in legiramo s to mešanico že gotovo juho. K tej sladki juhi serviramo za večerjo kompot.

Prepečene nadevane kumare. 4 ne preveč velike sveže kumare dobro obrišemo in prerežemo po dolgem čez polovico, ne da bi jih olupile. Nato izrežemo koščice in nekoliko mesa, da dobimo prostora za nadev. Notranjost vsakega dela dobro posolimo, da izstopi voda. Nadev pripravimo iz nekoliko suhega kruha, ki smo ga namočile v juhi, ožele in dobro zmečkale, 1 žlice paradižnikove mezge, 1 drobno nasekljanega stroka česna, nasekljanega peteršilja, soli in popra. Vse to dobro premešamo, nato pa napolnimo z nadevom dobro osušene kumare in jih položimo v dobro namazano kozico. 2 žlici paradižnikove mezge premešamo s kavno žličko moke in vse to raztopimo v mali skodelici surovega mleka ali vode. Nadevane kumare potresemo s kruhovimi drobtinami in zalijemo s pripravljeno omako, ki smo jo začinile s soljo in nekaj kapljicami ekstrakta za juho. Kozico pokrijemo in dušimo v pečici kakih 35 minut. Jed serviramo v kozici, zraven pa damo nekaj osoljenega krompirja.

Ragu iz melancanov. 8 malih melancanov olupimo in narežemo na drobne kocke. V 1—2 žlicah vročega olja lahno prepražimo 1 nasekljano čebulo, nato dodamo melancane, jih posolimo in potresemo z 1 jedilno žlico moke. Ragu zalijemo z 1 skodelico juhe, dodamo 1 žlico paradižnikove mezge ter 1 žlico nasekljanega peteršilja in ga kuhamo kakih 20 minut. Preden serviramo, začinimo z limonovim sokom. Tudi to jed serviramo z nezabeljenim slanim krompirjem.

Mlado Jutro

Manica Komanova:

Teta s cekarjem

»O — teta! Dobro došli! Radi vas imamo, prav radi. A vendar ste se nam zadni čas nekoliko zamerili. Le nič tako poredno ne pomežikujte!«

Teta hrkne:

»Khm, khm. Zamerila? S čim pa? No, na primer?«

»S čim — še vprašate? Zakaj pa nosite cekar s seboj? Ali ga ne mislite kar nič izprazniti? Čakamo!«

»Glej jih, glej! Cekar vidite, samo cekar, kajpada. Mojih ovir, težav pa ne opazite.«

»Kakšnih ovir? Kakšnih težav, teta?«

»! — saj veste, da sem bila na potovanju. Sicer v tujini navadno napolnim cekar. Toda na zadnjem pohodu sem imela smolo. Hodila sem skozi goščo. Pa se mi je cekar raztrgal. Vsa tista pisana roba, ki jo imate tako radi, se je porazgubila. Ostal mi je samo cekar, prazen, raztrgan . . .«

»O, teta! Ubožica! Ne zamerite! Mlade butičke nismo mislile na to.«

»Vem, vem. Da bi vam zamerila — kje neki! Mi ostanemo prijatelji. Sicer pa tako na praznem spet nisem, kakor morda mislite. O, tisto pa ne. Cekar se mi je raztrgal in izpraznil, res je. A takoj sem nabrala raznega šibja in bilja in ga korenito zakrpala. Potem sem pa urno začela na novo iskati in metati vanj. In tako bo že nekaj malega za vas. Kaj pa hočete?«

»Teta, teta, kako ste dobri . . .! Kar vržete iz cekarja, vse hvaležno sprejmemo. Povestico ali uganko, kar hočete!«

»Danes sem še trudna. Naj bo torej uganka, ki je krajša. Čujte! Zgodilo se je v mestu. V neki visoki palači. Služkinja je stala na oknu petega nadstropja in umivala šipe. Naenkrat je omahnila in — joj — padla z okna dol. Kaj se je zgodilo z njo? Kaj mislite, otroci?«

Malčki hitijo vsi vprek:

»Ubila se je revica, jelite! Gotovo se je ubila.«

»Ni bilo tako hudo, kričački moji, naka! Niti ranila se ni. Služkinja se je znašla na tleh čisto zdrava.«

Poslušalčki na široko odpirajo usta:

»Teta, to ni mogoče. Pasti iz petega nadstropja in ostati nepoškodovan — ne, ne! Takšna visočina in potem trdi mestni tlak —«

»Hahaha. Otroci, saj nisem trdila, da je služkinja padla navzven, na cesto, ne, ne. Rekla sem, da je omahnila in padla dol. Ampak ne na cesto, marveč v sobo na tla, ki so bila komaj en meter pod oknom.«

»Hihihi, hehehe,« je zadonelo iz otroških ust. Tudi teta se je namuznila, zgrabila cekar in palico ter odpetála dalje.

Za bolezen so zdravila

Pred leti sem imel na poštnem uradu nekje na Dolenjskem priliko spoznati prav posebnega človeka, ki je opravljal službo poštarja. Ljudje so trdili o njem, da ni čisto pri pameti in da je že marsikomu takšno zagodel, da je vse svoje življenje ne bo pozabil. Zlasti proti ženskam je čutil hud odpor, ki si ga niso znali razložiti. Malo je bilo ljudi, ki jim je kaj zaupal. Polagoma sva postala prijatelja in je potem postal zaupljivejši tudi proti meni.

Nekega dne je prišla v vas zdravniška kolona. Vse je vršalo po vasi, ko so dospele zaščitne sestre v svojih značilnih oblekah in dva zdravnika. Otroci so se zbrali okoli avtomobila, se muzali in šepetali med seboj. V šoli so zvedeli, da bodo naslednji dan zdravniško preiskani. Na vseh domovih se je pričelo veliko umivanje. Pri uglednih Šimnovih so imeli veliko kad, ki so jo uporabljali samo za kopanje otrok. Le-to so si ves dan hodile izposojevat sosede. Iz domačij se je slišalo hkrati smejanje in jokanje otrok, ki so se morali prepustiti materinim rokam. Povsod je dišalo po svežem perilu in dišečem milu, ki so ga uporabljali le za posebne prilike.

Drugo jutro so se zbrali otroci v nedeljskih oblačilih v šoli, pridružilo pa se jim je tudi nekaj žensk in moških, ki so hoteli prositi zdravnika za pomoč proti bolezenskim nevšečnostim. V kotu je sedela mati Polona, ki jo je bolela noga. Bosa je bila stopila na koso in se močno urezala; rana se ji ni hotela zaceliti. Šepetaje se je pogovarjala z debelo sosedo, ki je čutila od zadnjega prehlada notranje težave. Ko jima je zmanjkalo besed, sta se zazrli v mlado sestro z belo ruto na glavi, ki je pripravljala in urejala listine v čakalnici.

»Poglejte, mati Polona, kako kratko krilo ima gospodična«, je dejala soseda. »No, vse kar je prav. Naš župnik bi ji že povedal, kar ji gre. Še kolen nima pokritih. Po ustnicah se je tudi namazala z neko rdečo barvo. Jojs, jojsa, kako so postale današnje punce sprijene! Le kaj bi rekel moj stari, če bi se jaz takale prikazala pred njim; krilo nad kolenom pa vsa našmirana po obrazu. Še ust bi ne imela časa odpreti, pa bi že bilo po meni.«

»Pst, pst, da vas ne bo slišala!« je posvarila mati Polona sosedo.

Počasi je prišla vrsta tudi nanju. S strahom sta vstopili v sobo. Zdravniku, ki jima je prišel naproti, sta zaupali svoje bolečine in težave. Stara mati Polona je pri pregledu sramežljivo pomolila zdravniku nogo izpod krila. »Hudega ne bo nič,« je dejal gospod doktor, ko je pazljivo motril rano, »samo mazati bo treba z zdravilom, ki Vam ga bom zapisal.« Ime je bilo res nenavadno, mati Polona ga še nikoli v svojem življenju ni slišala. »No, saj je vseeno! Študirani lekarnar bo že vedel, kaj in kako mislijo gospod doktor«, se je oddahnila ženica, ko je odhajala. Na trgu je počakala svojo sosedo, ki se je pomudila pri zdravniku nekoliko dalje časa. Slednjič jo je ugledala in hitro stopila proti njej. Vzhičeni sta si pripovedovali pravkar doživete občutke.

»Ti ljubi Bog,« je dejala Polona, »še sanjalo se mi ni, da znajo biti tako učeni ljudje tako prijazni z nami. Zdi se mi, da ne čutim več bolečin. Tisto zdravilo, ki mi ga je zapisal zdravnik, mi bo gotovo pomagalo.«

Ker sami nista dogli tj daleč v sosednji trg po zdravila, sta se spomnili domačega poštarja, ki ga je pot mnogokrat vodila tja. Šli sta na pošto, kjer sta našli poštarja pri deljenju pisem, ki so pravkar prispela.

»Kaj bi radi, ljubi botri? Mogoče pisemček iz Amerike?« ju je ogovoril poštar, ko sta se boječe drenjali ob okenčku.

»I kaj nas boste dražili, gospod poštar, saj veste, da nimava nikogar v Ameriki«, se je oglasila mati Polona. »Za uslugo sva Vas prišli prosit, pa brez zamere že vnaprej.« Razložili sta mu zadevo, oddali listke in se veseli nad dobro opravljeno potjo vrnili.

Poštar je ostal mož beseda. Že drugi dan je ženicama izročil zdravila, po katere sta ga poslali.

Minilo je nekaj dni od tega, ko sem šel na poštni urad, da dvignem pošiljko, ki sem jo že dalj časa pričakoval. Ob tej priliki sem se zapletel v pogovor s poštarjem. Iz njegovega vedenja sem sklepal, da mi hoče povedati nekaj veselega. N'sem se zmotil. Da bi ga šment, tega poštarja. Ženskama, ki sta ga poslali po zdravila, je le-te zamenjal, tako da si je mazala mati Polona nogo s kapljicami, ki so bile namenjene njeni sosedi, a njena soseda je zauživala mazilo, ki je bilo določeno za celjenje Polonine noge. Prestrašil sem se. Naravnost s pošte sem jo mahnil k materi Poloni in njeni sosedi, da ju opozorim na pomoto odnosno prevaro.

Ko sem dospel do nizke kmečke hiše, sem že v vrtu zagledal mater Polono s sosedo, ki sta pripravljali lan za obdelavo. »Kdo bi si mislil! Kar obe muhi na en mah!« sem si dejal. Umiril sem korak, da bi bilo videti, kakor da sem tod mimo prišel po sprehodu.

»Dober dan«, sem pozdravil in se približal ograji.

»Bog ga daj, gospod!« sta odgovorili obe hkrati. »Ste na sprehodu, kajne? To se prileže in vsakdo si ga ne more privoščiti. Mi kmetje moramo garati od jutra do večera, pa še nam zmanjka časa.«

»No, no! Menda ne bo tako hudo«, sem pripomnil. »Kako pa kaj zdravje pri vas?« sem speljal vodo na svoj mlin in ušesa so se mi napela, da bi ničesar ne preslišal.

»I nu, kaj hudega ni več. Pred tednom dni pa sva morali obe k zdravniku, da naju je pocajtal. Mati Polona so dobili še nekam milo sredstvo za svojo nogo, samo malo peklo je«, se je oglasila soseda. »Jaz pa sem morala jesti neko mazilo, da me je hudo gnalo. Težko sem ga požirala, ker je bolj in bolj raslo v ustih. Koristilo je pa le. Sedaj sem zopet zdrava. Pa tudi materi Poloni se je že skoraj zacelila rana. Zdravnikom nisem nič kaj zaupala, no pa le vidim, da se razumejo na svoje stvari.«

Namuznil sem se in obenem oddahnil, da se zadeva ni končala bolj tragično. Še malo smo pokramljali, nato pa sem odšel po svojih opravilih.

Grič.

SPORT

20 miljonov ljudi hodi na tekme

Kljub vojni in njenim nevšečnostim sta prav do zadnjega sport in telesna vzgoja razen tisočev aktivnih pristašev pritegovala tudi velike množice gledalcev. Pri nas doma te številke nikoli niso šle v tisoče, toda vendar se je prav v letošnji sezoni pokazalo, da je začelo zanimanje za sportne prireditve od nedelje do nedelje naraščati in bi bilo s pogoji lahko doseglo še višino, kakršne nismo bili vajeni niti v prejšnjih časih, ko je bilo športno življenje vse bogatejše po medkrajevnih in mednarodnih prireditvah.

Tako torej drži, da v statistiki, ki jo mislimo objaviti, naše domačo športno občinstvo nima nobene pomembne vloge, toda pri vsem tem je le zanimivo vedeti, da hodi na sportne prireditve — in sicer so tu mišljene samo nogometne — letno nič manj kakor 20 milijonov gledalcev. Podrobnejši podatki, po katerih je sestavljena ta ogromna skupna številka, so približno taki-le:

V Nemčiji so v zadnji neokrnjeni sezoni našteli na nogometnih tekmah okrog 6 milijonov gledalcev, od katerih jih je ena šestina prisostvovala prvenstvenim tekmam po raznih okrožjih.

V Italiji je vse nogometne tekme ene sezone gledalo okrog 4 milijone gledalcev, od katerih jih je bila najmanj polovica navzočna na prvenstvenih tekmah posameznih divizij.

Na Madžarskem so zabeležili v eni sezoni okrog 2 milijona nogometnih obiskovalcev, med katerimi jih je odpadlo več kakor polovica na številne prvenstvene nastope med tamkajšnjimi profesionali.

Na Španskem je nogometne tekme obiskalo poldrugi milijon gledalcev, v Franciji pa je obisk vseh nogometnih prireditev dosegel en milijon ljudi in približno toliko jih je bilo tudi v Češko-moravskem protektoratu.

Iz ostalih držav kaže pregled naslednje: V Švici 500.000, na Švedskem 400.000, na Danskem ter Nizozemskem 300.000, na Portugalskem in v Rumuniji 250.000, v Bolgariji 180.000, na Slovaškem 160.000, na Hrvatskem 150.000, v Turčiji 150.000 itd. Po gornjem res ni pretirana trditev, da hodi v Evropi na nogometne tekme letno skoraj 20 milijonov gledalcev.

Izmed vseh teh prireditev je doživela rekord nogometna tekma za prvenstvo Nemčije, ki je bila v berlinskem olimpijskem stadionu in na kateri se je letos zbralo nič manj kakor 100.000 gledalcev naenkrat.

Drobne zanimivosti

Bankovci so deževali. Ob progi laponskega ekspresa na Švedskem so te dni našli mnogo bankovcev, ki so ležali ob tiru v dolžini 20 km. Bankovci so imeli vrednost po 10 švedskih kron. Med vožnjo ekspresnega vlaka se je namreč razbil vagon, v katerem je bilo za 900.000 švedskih kron švedskih »kovačev«.

Tristoletnica barometra. Priprava, ki je danes tako pomembna za vse gospodarstvo in ki ji posvečamo zanesljivo pozornost, je barometer. Pravkar je minilo 300 let, odkar je to napravo izumil Evangelista Torricelli. Seveda se je preprosta naprava do današnjih dni silno izpopolnila.

Koze v Carigradu. V carigrajskem vilajetu se je pojavila epidemija črnih koz. Doslej je razsajal v Carigradu pegavec, ki je zahteval že mnogo žrtev.

Mali oglasi

Službo dobi

VINIČAR,
oženjen, brez otrok, vesten, priden, zanesljiv, se sprejme. Stalna služba, dobra plača in prispevki zagotovljeni. Ponudbe in spričevalo na ogl. odd. Jutra pod »Novo mesto«. 13575-1a

BOLJŠA KUHARICA,
30—40 let stara, močna in zdrava, katera bi opravljala vsa hišno-gospodinjska dela, se sprejme za družino dveh oseb. Plača 500 lir mesečno. Biti mora pridna in poštena. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Boljša kuharica«. 13899-1

Službe išče

MLADO, PRIDNO DEKLE
išče primerno zaposlitev za takoj pri mali, boljši družini. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Boljša hiša«. 13904-2

STAREJŠA GOSPODINJA
išče službo pri starejši gospe ali gospodu. Ponudbe na podružnico »Jutra« v Novem mestu pod »Poštena«. 13896-1

Vajenci (-ke)

VAJENKO za ŠTEPARICO
sprejme takoj Lovro Mulej, čevljarstvo, Frančiškanska. 13903-44

VAJENCA
za krznarsko obrt sprejmem takoj. Naslov v ogl. odd. Jutra. 13887-44

Prodam

BREZOVE METLE,
držaje za lopate, omela itd. dobite pri Gospodarski zvezi na Bleiweisovi cesti št. 29 in v Maistrovi 10. 13551-6

UGODNO PRODAM
vogalno zofo, mizo, dva fotelja iz orehove korenine. Gnidovčeva 13 (poleg šmartinske šole). 13905-6

OTROŠKI VOZIČEK,
globok, in rabljeno žensko kolo prodam. Mariborska št. 18. 13901-6

FINO VOLNENO BLAGO
za damski kostum ali plašč prodam. Sv. Petra 14, dvorišče, I. 13895-6

GUMENE NOGAVICE,
popolnoma nove, prodam zaradi premajhne številke. Swoboda, Emonska 2. — Med 13 do 16. 13894-6

PISALNO MIZO,
škornje št. 40 in gramofon prodam. Ogled od 9 do 12. Verdijeva 3-V, vrata 508. 13892-6

JEDILNI PRIBOR,
še staro srebro, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 13888-6

Kupim

LJUBLJANSKI ZVON
posamezne letnike, kupim. Valvasor II. izdaja, 2 II. in 2 IV. knjige menjam ali oddam. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Lj. Zvon«. 13696-7

STROJE
pisalne in računske, kupuje in plača najvišjo dnevno ceno Everest, Prešernova 44 J-316-M-7

PRAZNE ŠKATLE
od Mama-mleka in prazne steklenice, kupim po najvišji ceni. B. Gustin, Vodnikov trg 2. 304-7

KOLESA,
damske in moške — kupuje tvrdka »Promet« (nasproti Križanske cerkve). Tel. 43-90. 13880-7

OTROŠKE VOZIČKE
kupuje tvrdka »Promet«, nasproti Križanske cerkve. Tel. 43-90. 13879-7

OTROŠKI VOZIČEK
rabljen, po zmerni ceni kupim. Kožuh Dominik, Vevče 44, p. D. M. v Polju. 13909-7

Posest

PRODAM PARCELE
v vseh delih mesta po 55, 70, 80, 150, 200 in po 800 lir m²; hiše od 200.000, 480.000, 900.000 in poldrugi milijon lir. Zajc Andrej, realitetna pisarna, Tavčarjeva 10, Tel. 34-86. 13740-20

GOZD SE KUPI!
Imam dobrega kupca, kateri dobro plača takoj, seka pa po končani vojni. Pojasnila daje: A. Kajfež, Ljubljana, Florjanska 4. 13607-20

VILO,
komfortno stanovanje, 1800 kv. m zemlje okoli vile, prodam samo direktno. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Res krasna lega«. 13910-20

Stanovanja

3000 LIR NAGRADE
dam onemu, ki mi priskrbi 3—4 sobno stanovanje v središču ali bližnji okolici. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Stanovanje«. 13820-21a

Sobo odda

ELEGANTNO, MIRNO
sobo v središču oddam boljšemu, solidnemu gospodu. Naslov v ogl. odd. Jutra. 13902-23

OPREMLJENO SOBO,
poseben vhod, z 1 ali 2 posteljama, oddam takoj. Sp. Šiška, Černetova 31-I. 13898-23

LEPO, ZRAČNO SOBO,
svetlo, s souporabo kopalnice oddam takoj ali s 1. septembrom. Naslov v ogl. odd. Jutra. 13897-23

VDOVI BREZ OTROK
ali drugi samostojni osebi nudim posteljo na razpolago in brezplačno souporabo štedilnika proti postavljanju stanovanja (tri sobe in pritikline). Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Poštenost in snažnost«. 13890-23

Sobe išče

OPREMLJENO SOBO
s posebnim vhodom v središču, išče domačin. Ponudbe na ogl. odd. »Jutra« pod: »Plačam nekaj mesecev naprej«. 13741-23a

MAJHNO, PREPROSTO
sobo išče gospodična v bližini mesta. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Poseben vhod«. 13907-23a

Glasbila

STAR KLAVIR
poceni naprodaj. Gosposka ulica 10-II. 13906-26

Razno

DVA KLJUČA
sem izgubil 14. avgusta za Gradom. Najditelja prosim, da ju odda proti nagradi v ogl. odd. Jutra. 13900-37

POSLOVNA KNJIŽICA
je bila izgubljena v nedeljo zvečer pred pošto. Najditelja prosim, da jo izroči na njen naslov. 13893-37

NAZOREN POUK
iz kemije nudi profesor v svojem laboratoriju. Številni eksperimenti. Honorar zmeren. Instrukcije iz nemščine, fizike, matematike (tudi za izpite na univerzi) itd. Jamstvo za uspeh. Naslov in pojasnila: Servis biro, Šelenburgova. 13889-37

Prevodi, prošnje, prepisi, razmnoževanja, informacije »SERVIS BIRO«, Šelenburgova ul. 4 tel. št. 2109

†

Dotrpela je po težki bolezni naša ljubljena soproga, zlata mamica, sestra, teta in svakinja, gospa

ALBINA ŠOSS

roj. LAZAR

soproga elektromonterja drž. železnic

dne 15. t. m., previdena s tolažili sv. vere.

Na zadnji poti bomo spremili blago pokojnico v torek 17. avgusta 1943 ob ½6. uri popoldne z Žal, iz kapele sv. Andreja, k Sv. Križu.

Ljubljana, 15. avgusta 1943.

Žalujoči: KAROL, soprog; JELKA, BREDA, hčerki; BOŽO, sin; ANDREJ, oče; FERDO, MILAN, bratje; BERTA, IDA, ZORA, sestre; rodbine: ŠOSS, LAZAR, ČEKAL, TAVZES, SMOLE — in ostalo sorodstvo

Emilio Salgari: 40

KRALJICA KARIBOV

Slišati je bilo, kako so možje znova krenili po stopnicah navzgor. Nato je spet vse utihnilo . . .

»Menda so opustili misel, da bi vlomili vrata« se je oddahnil Carmaux.

»Toda bombardiranja niso opustili!« je rekel kapitan. »Evo, poglej!«

Carmaux je pogledal skozi strelnico na dvorišče. Pri svitu plamenic je videl množico vojakov in dva topa, namerjena na stolp.

»Prekleto!« je vzkriknil.

»Nazaj! Saj vidiš, da pihajo na netila!«

»Mene ne bodo!«

Mornar je odskočil.

Trojica flibustirjev je jela čakati vzbuha, a topa sta ostala nema, namesto da bi bruhnila svoje izstrelke v stolp.

»Kaj je spet to? Ali Španci nočejo poškodovati stolpa, ali nas hočejo dobiti žive v pesti?«

»Najbrže zadnje!« je rekel gusar, ki je bil znova stopil k strelnici.

Nevarnost, da ga raztrga topovska krogla, ga ni plašila.

»Glejte, vojaki se pogajajo! Res je videti, da so opustili misel na obstreljevanje! Tam . . . nekaj častnikov . . . morda je celo poveljnik med njimi!«

»Nemara se hočejo izogniti izgub, ki bi bile združene z uporabo sile? Ali pa morda upajo, da se bomo predali?«

»Saj vedo, da nimamo živil!«

»Ne vedo pa, da nas bodo jutri zjutraj tovariši rešili!« je zmagoslavno rekel Carmaux.

»Počasi, prijatelj, počasi!« ga je opomnil Ventimiljski. »Do solnčnega vzhoda so še tri ure, in dotlej se lahko marsikaj izpremeni!«

»Česa se bojite, kapitan?«

Da nas ne bi Španci prisilili k predaji!«

»Nekaj skrivnostnega nameravajo!« se je oglasil Moko, ki je stal dotlej za železnimi vrati in vlekel na uho. »Zdi se mi, da vale sode po stopnicah!«

»Pa ne sodov s smodnikom?« je vzkliknil Carmaux in prebledel. »Menda nas ne mislijo pognati v zrak?«

»Mogoče!«

»Tega ne smemo dopustiti, kapitan!«

»Kaj naj storimo, da jim ubranimo?«

»Vrata odprimo in padimo po Špancih, preden utegnejo zažgati podkop!«

»Misel ni slaba, a mnogo s tem ne bi dosegli!«

»Rajši umrem z orožjem v roki, kot da bi zletel v zrak kakor sveženj cunj!«

»Dobro!« je rekel Ventimiljski. Preden pa je dal povelje, je še enkrat pritisnil uho na vrata in pazljivo prisluhnil.

Na njegov migljaj je črnec mahoma odprl težka vrata. Sredi stopnic so zagledali štiri vojake, ki so pod narednikovim vodstvom valili sod nizdol.

Gusar je planil k njim in z mečem prebodel tistega, ki mu je bil najbližji. Toda narednik mu je pogumno zaskočil pot in ga napadel.

Ostali trije so med tem zbežali po stopnicah nizdol:

»Flibustirji!« so kričali. »K orožju! . . . K orožju!«

Sod je z velikim truščem zropotal v globino.

»S poti, ali pa te ubijem!« je kapitan zaklical narednika.

»Sebastiano Maldonado pade na svojem mestu, bežati pa ne zna, gospod!« je odvrnil Španec in spretno prestregel njegov sunek.

Tudi Carmaux in Moko sta bila priskočila, a stopnice so bile tako tesne in narednikov odpor tako nepričakovan, da sta morala obstati.

Carmaux je vzel pištolo izza pasu in že hotel ustreliti po hrabrem narednika, ko se je ta z vzkrikom sesedel na tla.

Gusarjev meč mu je bil prebodel srce.

Tisti mah se je pokazalo zgoraj na ovinku stopnic krdelo Špancev. Več n[illegible] je počilo. Ena krogla je gladko odbila gusarju dolgo črno pero, druga pa je oprasnila Moka po desnem licu in mu pustila krvavo progo.

»Nazaj!« je kriknil Ventimiljski svojim ljudem in s pištolo opalil po strelcih. Nato se je skokoma pognal po stopnicah nizdol. Težka vrata sobe v stolpu so se spet zaloputnila.

Dve puški sta počili za njim, a krogli sta se odbili od železnih plošč.

»Pripravimo se na najhujše!« je rekel.

Tedajci so zagrmeli preko morja topovski streli.

Gusar je planil k strelnici, ki je gledala na pristanišče. Radosten vzklik se mu je iztrgal.

»Naši flibustirji!«

In res je bila »Folgore« zaplula v luko ter ustrelila s svojimi topovi proti stolpom in branikom trdnjave San Juan de Luz!

23. poglavje

Zavzetje San Juana de Luz

Ko je Stiller priplezal do znožja stolpa, je takoj skočil v čoln, ki so ga bili pustili ob bregu, in odveslal proti glavnemu nabrežju mesta, kar so mu dale moči.

Ker je pihal veter z morske strani, so valovi sami ponesli čolnič na kopno. Brez tega srečnega naključja bi bil potreboval korenjaški Hamburžan mnogo časa, da bi bil spravil šalupo ob pristaniški pomol.

Ko je že pristajal, je opazil velik čoln, ki je veslal za njim:

»Pa ne, da bi me Španci zasledovali?« je pomislil.

Tedajci je začul klice: »Hej! Stoj! Če ne, ustrelim!«

Stiller je glas spoznal in pritegnil vesla.

»Luserni!« je zaklical. »Ohej! S ,Folgora' ste, kaj ne?«

»Tako je!« se je odzval prejšnji glas. »Morski pes naj me požre, če to ni Hamburžan!«

Velika šalupa, v kateri je sedelo dvanajst mornarjev, je zaplula k Hamburžanovemu čolnu, in eden izmed njih je z izrazitim lugurskim poudarkom zaklical: »Si res ti, Stiller?«

»Da, mojster Luserni!«

»In naš kapitan?«

»Najbrže ga bodo prijeli!«

»Kaj praviš?«

»Če mi ne zavzamemo trdnjave, pade gospodar Špancem v roke!«

Tisti mah je počil na vzhodnem stolpu trdnjave San Juan de Luz topič.

»Carmaux razganja Špance!« je vzkliknil Stiller in prisulhnil. »A kaj, ko so samo trije in imajo samo en strel. Daj mi dva svojih ljudi! Prevzemi mojo nalogo, da obvestim Morgana o kapitanovi usodi!«

»A kam greš ti?«

»H gospodu de Grammontu! O prvem svitu mislijo flibustirji naskočiti trdnjavo!«

»Prav gospod Morgan me pošilja h kapitanu po njegove ukaze!«

»Kje je zdaj ,Folgore'?«

»Pred luko križari!«

»Reci nadporočniku, naj napade trdnjavo z morske strani, ko se je bo Grammont loteval s kopnega! Ostani zdrav in nikar ne izgubljaj časa!«

»Dva moža k Stillerju« je ukazal višji podčastnik.

V naslednjem trenutku je Hamburžanov čoln, ki je imel zdaj dva krepka veslača, zletel proti pristaniškemu pomolu, velika šalupa pa je obnovila svojo borbo z valovi in odplula proti peščinam.

Ko so bili na kopnem, se je Stiller obrnil k flibustirjema:

»Pojdita neutegoma h guvernerski palači in javita gospodu de Grammontu, da Črnega gusarja oblegajo v vzhodnem stolpu. Kmalu pridem za vama!«

Nato je zdirjal po ulicah mesta, ki ga skoraj ni poznal.

Težko je bilo najti hišo markize de Bermejo, a nazadnje se mu je vendar posrečilo.

Ko je stopil na vrt, sta pravkar odhajala dva moška na lepih, čilih konjih.

»Kje je markiza?« je vprašal enega izmed njiju.

»Odpotovala je!« se je odrezal Španec.

»Kdaj?«

»Pred dvema urama!«

»Prevariti me hočeta!« je nejevoljno vzkliknil Hamburžan. »Nekaj važnega ji imam sporočiti!«

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani